XXIX. évfolyam. 1918. 28. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... kor. 40.—
Félévre ... ... » 20.—
Negyedévre ... ... » 10.—

Egyes szám ára 80 fillér.

A HÉT

TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VIII., Népszinház-utcza 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Budapest, julius hó 14.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése junius hó végén lejárt, tisztelettel kérjük, hogy előfizetésüket lehetőleg mielőbb megujitani sziveskedjenek, mert a háborus papirhiány csak annyi lapot enged nyomatnunk, amennyire feltétlenül szükségünk van.

Előfizetési dij: egész évre 40 K, félévre 20 K, negyedévre 10 K.

Krónika.

Kühlmann és a többiek.

— *jul. 12.*

Tehát Kühlmann is megbukott. Kühlmann fiatal ember, okos ember, szimpátikus, lebilincselő modoru egyéniség, az ifju Németország egyik legrokonszenvesebb reprezentánsa, higgadt, komoly, okjektiv férfiu, igazi tipusa a nagyvonalu, konczepcziózus huszadik századbeli diplomatának, nem a Metternich-iskola szürke epigonja, sőt, amikor London, Hága, Bukarest és Konstantinápoly után a német külügyi politika élére került, egyenesen providencziálisnak látszott — különösen bizonyos geográfiai távlat nézőpontjából. A breszt-litovszki tárgyalások idején Czerninnel együtt dolgozott és igen kellemes látvány volt istenek és emberek szemében, hogy az öreg német generálisok robusztus történelmi hatvágása után két elegáns lelkü, finom modoru, nagyvilági fiatalember vette kézbe a véresen összekuszált keleti kérdés szálait. Most megbukott. Berlinből ugyan azt jelentik, hogy bukása nem rendszerváltozást, csak személycserét jelent s Berlinben és Bécsben is beszélik, hogy Kühlmann karriérje ezzel a bukással nem szakadt meg, sőt — tréfán kivül — Kühlmann számára a külügyi államtitkárság nem is jelentette a karriér csucspontját. Kühlmann mégis megbukott, mert nem eléggé politikusan beszélt a világháboru negyedik esztendejében, mondván, hogy pusztán a fegyverek ereje nem elégséges a helyzet tisztázásához és a népek sorsát: a döntést, a békét, nemcsak katonai, hanem diplomácziai beavatkozás is befolyásolja. Ezenkivül Ferdinánd román király saját külön »lenni vagy nem lenni« dilemmájában is gyengének mutatkozott Kühlmann... De azért, ha Kühlmann meg is bukott — mondják a hivatalos és hivatalosan sugalmazott kommünikék — a bukáshoz semmi közük sincs sem a német hadvezetőségnek, sem az annexionistáknak, sem az alldeutschoknak, nincs ehhez köze senkinek a világon, nem is jelent semmit, csak éppen megbukott, mert betöltötte politikai hivatását, dolgát elvégezte és az is minden alap nélkül való kombináczió, hogy Hintze az annexionisták képviselője volna a német birodalom legfőbb intézésében.

Egyszerü szerkezetü polgári agyvelővel most már azt kérdezhetné az ember, hogy mindezek után hát miért is kellett Kühlmannak megbuknia? Mert a dolog csakugyan ugy áll — nemcsak a hivatalos és nemhivatalos magyarázgatásokban, de a legridegebb és legabszolutabb valóságban is — hogy a személycsere nem jelent rendszerváltozást. Nem azért nem jelent, mintha egyesek, sőt talán nagyon sokan is, nem kivánnának változást a diplomácziai ügyek vezetésében, hanem azért, mert a több mint négy éve pusztitó világháboru után a most folyó történelmi krizis kialakulását immáron nem egyes emberek, vagy pártok, vagy államfők magatartása, hanem az a bizonyos

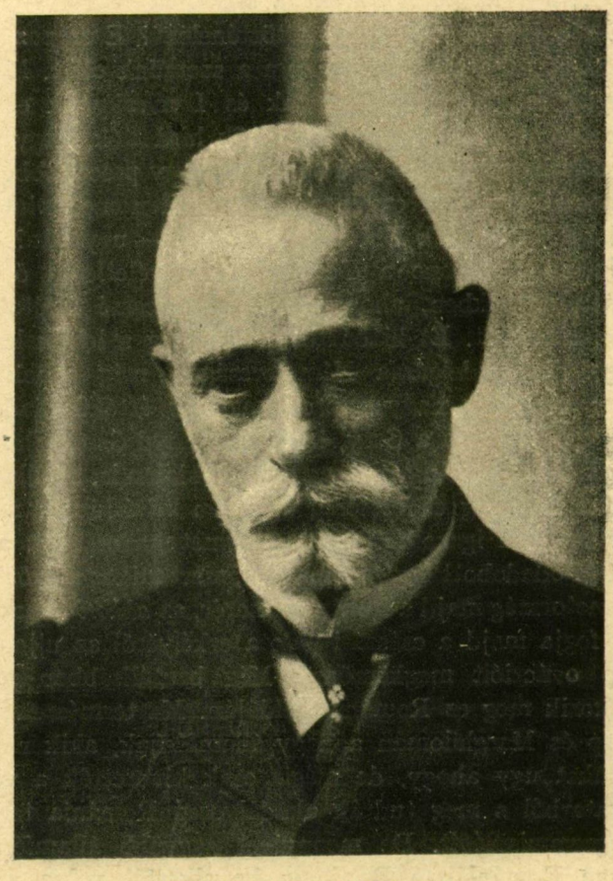

DR. BRAUN SÁNDOR.

(Kiss Ottó felvétele.)

FOLYÓIRAT 1923/24. 1—11.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA Szeged

történelmi gravitácziós törvény szabályozza, amely ellen nincsen fellebbezés. Ez szomoru és sötét felfogása a dolgok rendjének, de — ugy látszik — ez a gravitácziós törvény dobta felszinre és meritette a mélységbe a hadviselő felek minden diplomatáit és államférfiait: Delcassétől — Clémenceauig, Sonninótól — Orlandóig, Greytől — Lloyd Georgeig, Izvolszkytól — Leninig, Bülowtól — Hertlingig, gróf Berchtoldtól — Czerninen keresztül Buriánig . . . Már a nevét is elfelejtettük annak a hosszu sorozatnak, akiket megevett a nagy moloch, a háborus diplomáczia.

Ha azonban szomoru és sötét a dolgok rendjének ez a felfogása a háboru alatt nyögő milliók szemüvegén keresztül nézve, még szomorubb és sötétebb a diplomaták, a politikusok, minden rangu és rendü államférfiak szempontjából. Az az egyszerü tény, hogy a világtörténelem legnagyobb, legeseménydusabb és legtragikusabb korszakában, négy esztendő alatt, még a nevét is elfelejtjük azoknak, akik sorsunkat jól vagy rosszul, bölcsen avagy oktalanul, de mindenesetre korlátlanul és végeredményben teljesen felelőtlenül intézik, kétségbeejtő plaszticzitással mutatja meg egész sivárságában: mennyire semmi köze nincsen az államférfiui mesterségnek, vagy müvészetnek az igazi emberi nagysághoz! Nemcsak hogy semmi pozitiv mérőeszközünk nincsen a politikus értékének megállapitásához — a sikeren kivül természetesen, mely azonban ezer más eredőből előálló erő és legfőképpen konjunktura, hogy t. i. a dolgok egyik vagy másik oldalon megértek a döntésre — hanem valósággal merő véletlen dolga még az is, hogy azt a sikert ki inkasszálja s kinek a javára irja utóbb a történelem? Ezer pozitiv példa igazolja ezt napról-napra a szemünk előtt. Mert tegyük fel, hogy Delcassénak és Izvolszkynak ez a háborus vetése — mert ugy-e, ők hirdették, hogy ez az ő háborujuk? — az ántántnak, vagy preczizebben: Francziaországnak egyéb aratást is jelentene, mint a halál dus aratását. Ebben az esetben is — ugyebár? — Clémenceaué lenne a dicsőség, mert véletlenül ő ül abban a székben, ahonnan pedig Delcassé inditotta meg a lavinát. És hiába történnék meg a lehetetlen: hogy Anglia leigázza Németországot, még ennek a siker esetén is nagyon problematikus értékü diadalnak glóriája sem a Grey, hanem a Lloyd George homlokát övezné. És ugyanigy a másik oldalon is, az államférfiui nagyság és dicsőség egyetlen kritériuma: még a siker sem igazolhatja azt a német kanczellárt, aki a neki odadobott keztyüt felvette, mert mikor a győztes Németország majd a frontról hazatér, az *akkori* kanczellár fogja majd a császári palota erkélyéről az ujjongó nép ovácziót megköszönni. Még brutálisabban mutatkozik meg ez Románia példáján. Ma természetesen Carp és Marghiloman a nagy államférfiak, akik nemzetüket ugy ahogy, de mégis csak kivezették a vérzivatarból s meg tudták akadályozni Románia teljes megsemmisülését. De mennyivel nagyobb államférfiu lenne Romániában Bratianu, ha sikerült volna neki — a ma elátkozottnak és megvetettnek — Nagy-Románia tébolyult álmát megvalósitania. És Giolitti nem lesz-e még nagy államférfiu Olaszországban, ha a háborus konjunktura baissere áll majd, ahogy négy évvel ezelőtt Salandra és Sonnino voltak az olasz nemzeti hősök, amikor a kótyagos olasznak még Triesztet mutogatták.

A dogmatikus paczifizmus azt feleli erre persze, hogy nem is a háboru, de a béke az államférfiui nagyság kritériuma. De vajjon a béke politikai müvészete nem ugyanugy konjunktura-e, ahogy a háborué? Nem is kell azt a talán kissé rabulisztikának hangzó kérdést megkoczkáztatnunk, hogy vajjon változtat-e az emberi nagyságon az a véletlen, hogy milyen korban született, elég az a sivár és kegyetlen valóság, hogy a békét is a vér és vas küzdi ki, még a megegyezéses békét is. S a politikust vagy a diplomatát békében is elérheti az a tragikus sors, hogy más ül le ahhoz a zöld asztalhoz, amelyen ő akart terittetni. Talán elég példa erre a Czernin—Burián-eset. Sőt legtöbbször ugy fordul, vagy legalább is fordulhat ugy is, hogy a hadiszerencse konjunkturája békepolitikussá magasztalja föl a legvéresebb háborus uszitót — ahogy ezt Wilsonnál látjuk — vagy »győztes« államférfiunak örökit meg a történelem programmszerüen békepárti államférfiut. Ez lehetett volna a Kühlmann sorsa például, ha véletlenül állásában várhatta volna be a német fegyverek győzelmét. De megbukott és éppenséggel nem tartozik még csak a valószinütlen dolgok közé sem, hogy esetleg a legharcziasabb nagynémet külügyi államtitkár — amilyennek most Hintzét hirdetik — fogja meghozni a német népnek a békét s magának a halhatatlanságot.

Mindevvel csak azt akartuk mondani, hogy l'art pour l'art állammüvészet, legalább olyan, amit a konjunkturálisan változó eseményektől s főleg a sikertől függetlenül müvészetnek lehetne elfogadni, tulajdonképpen nincsen. Legalább mértékünk semmi esetre sincs, amelylyel azt megmérhetnők. A müvész munkája, de még a mesteremberé is — és igy hiába volna minden szófacsarás, hogy: jó, hát nem müvészet, de mesterség — a müvész és a mesterember munkája minden konjunkturától, minden sikertől független s nagyságát önmagában hordja. Lehet, hogy nem tetszik korának, de ha jó, az utókor elégtételt fog neki szolgáltatni és őrjönghet érte akár kora, — mert »politikával« itt is lehet efemer sikereket bitorolni — ha rossz, a feledés pora csak ugy eltemeti, mint az államtudomány müvészeit, akiknél a nagyság egyetlen kritériuma *csak* a siker.

Látnivaló: a Kühlmann sorsa nem olyan tragikus, amilyennek azt az à tout prix paczifisták jajveszékelik. Nem az ő sorsa tragikus: az államférfiaké az. De ezt a tragikumot megérdemlik, mert olyan mesterségben müvészkednek, amelyben köztük a legkitünőbb is legfeljebb csak egyszerü eszköze a történelem gravitácziós törvényének, amely ellen nincsen föllebbezés.

Triumvir.

Másnap reggel.

Üdv néked, barna szivar, vén barátom,
Tüzes halódó, fogaim közt, ávé,
És néktek is, konyak, feketekávé,
Megosztom véletek a boldogságom.

Mert, vén szivar, vigan fujom a füstöt
És olyan derüs a lelkem, mintha ma
Életem aranycsónakon ringana,
Vagy lennék üveghintón ifju püspök.

Vagy tudom is már én mint, miért s hogyan,
De boldogságfát hajtott ki a mellem
És ugy virult ki szivemben szerelmem,
Mintha öntözte vón napsugárfolyam.

Hogy is volt csak? Julius, esti szellő,
A Dunán hidat ácsolt a homály
S szivembe sétált, mintha a pogány
Athéne küldte volna, szüz istennő.

Szivembe sétált és nem ment többet el,
Nálam maradt, szives vendég örökre,
Nálam, kinek sem aranya, sem ökre,
S ki a csókjáért szivet követel.

Lengyel István.

A karneváli halott.

Irta: DUGOVICH VIKTOR.

Scirocco! Scirocco!

Két sötét, lógó szárnya végigseperte a lagunákat, felettük szürke, tépett tollakként felhőrongyok kóvályogtak.

Scirocco! Scirocco!

Véresőt permetezett a tikkadt, ájult levegőben és finom czinóberhártyába hempergette meg a rengő házakat, szédülő embereket.

Scirocco! Scirocco!

A leforduló napnak bamba, félős mosolya megbicsaklott az ólmos ablakok szines pikkelyein, ijedten röppent fel és messze elkerülte a keletet faló sötétség testét. A lagunák vize üzött kameleonként magára öltötte epés zöldtől, bántó violáig terjedő szinskáláját. Távolról az orditó oczeán zugó haragjának piszkos tajtékát nagy foltokban tolta maga előtt a házak közé sürüsödött orkán sikongó torka. Egy pillanatra, mint széthasadt óriás tojás sárgája, szétfolyt a nap, azután csipkés fátyolát kezdte verni az est.

Scirocco!

— Giovanni, tied a karkötőm, ha harangszó után kiviszel a Madonnához.

— Óh Dogaressa, haragos az éj és oly öreg a gondolám.

— Akarom!

— Az más. Szolgád vagyok.

— Félóra mulva várlak. A jel?

— Mint rendesen, az Ave Mária.

És kopott bordáin végiglocscsanó viztömegek között tovasurrant Giovanni vén gondolája. A Dogaressa kedvencz tükre előtt bronzos, sulyos haját átsiklatta telt vállainak süppedő fehér párnáin, kékesen villogó fogai közé vette finoman czizellált arany hajtüjét és beletekintett a tükör sötétedő mély szemébe.

— Hej Carola, te féreg, hol vagy?

— Parancsolsz nagyasszony?

— Homályos a tükröm. Megint ráleheltél, mikor értelen arczodat vizsgáltad benne.

— Esküszöm!

— Elég! Töröld meg!

A leány szaporán simogatta a csiszolt üveg sikos bőrét és ijedező tekintettel figyelte urnője csillogó hajtüjét.

— Siess! Megszurlak.

— Tiszta már — és messze elugrott a lendülő fulánk elől.

— Fattyu! Átkozott. Mit csináltál? Hiszen még most is fátyolos a tükör.

— Nem! Nem! Oly tiszta, mint Madonna könye.

— Hazudsz!

— Kegyelem. Esküszöm, hogy tiszta.

Oly őszintén buggyantak fel a megkinzott leány szavai, hogy a Dogaressa meghökkent. Kápráznak szemei? Minden oly bizonytalan, ködös körötte. Az oszlopos ágy megnőtt, a freskók alakjai összeolvadtak tompa, szintelen szürkeséggé.

— Carola! Carola! Világosságot, te bestia!

— Igen — és már csillogott kezében a mécses.

— Nem látok tisztán!

— Óh szüz Anyám!

— Ne nyávogj! Nézz a szemembe! Nem hályogos?

— Istenem! Tiszta, tiszta, mint az ég.

— Itt, itt! — és reszkető ujjával szétfeszitette árnyas pilláit.

— Semmi, semmi!

— Különös! Nem hallasz éneket?

A leány megnyujtotta nyakát.

— De igen! Giovanni Ave Máriája — és keresztet vetett.

— Mehetsz! A Dogenak mondd, hogy sajog a fejem. Elbágyasztott a Scirocco! És el ne aludj, mint multkor.

Feltüzte csigákba kunkorodó haját, magára dobta sulyos selymét és kisurrant a gondolához.

Giovanni egykedvüen tolta előre a csónakot. Izmos felsőteste belelendült az éjszakába, mintha mellével vinné előre a kopott, recsegő czédrust. A vizet hasitó sötét bársony lobogón sziszegve egyesültek a felszántott habok. Sötétség! Átkozott sötétség körös-körül. Bravók imádkozták le maguknak az éjjelt.

— Messze vagyunk még Giovanni?

— Hallom már a Madonna czölöpjeinek sirását, kegyes asszonyom.

— Nincs ott senki?

— Egy gondola fáklyája bukdácsol mögöttük.

— Evezz melléje.

Egy locscsanó hullám ölelésében összeborult a két hajó. Kemény karok magasba lenditették a Dogaressát és szépen, erősen keblére vonta a fiu kéjesen borzongó asszonyát.

Mint forradó véres seb vágyó ajkak tapadtak össze.

— Uba! Uba! Édes — bugott a nő.

— Óh szép asszonyom, ugy féltem a mai estét. Rettegtem, hogy otthonodba zár a scirocco és én itt epedtem volna el érted.

— Szegény kis Ubám! Nem birtam ki csókod nélkül az éjt. Kivert a láz, a vágy láza. Látod, reszketek. Mutasd arczodat. Sápadt vagy?

— Én? Most, mikor vérem arczomba alvad.

— De igen! Sápadt vagy. Vagy csak én látlak annak? Óh Madonna, talán megint a szemem. Gio-

vanni! Giovanni! Mondd kérlek, mondd, hogy sápadt Uba!

— Kegyes asszonyom, a nemes ur arcza rózsás.

Ekkor lerogyott a Dogaressa gondolája bársonyára. Magával rántotta a fiu selymes fejét. Csókolta.

— Édes egyetlenem! Megver a Szüz! Látásom gyengül. Szeretlek. Ködös, sötét köröttem minden. A szád, a szád! Én meghalok, ha nem látlak többé. Csókolj, te vad. Mit vétettem, hogy elveszed tőlem, Uristen. Nem adom, nem adom! Hát tilos szeretni. Óh jaj, sorvadjak tüzes testtel. Harapj te édes! Szerelem, bágyasztó isteni szerelem. Ölelj, Uba! Uba te édes!

— Szép asszonyom, miért kinzod magad?

— Hallgass! Hallgass gyerek! — susogta fulladtan az asszony. Mit érted te ezt huszéves véreddel. De én! Utolsó vagy te nékem közülük. Elmentek mind, itt hagytak. Veled hal meg a szerelem. Hát nem látod, hogy szerelmes kis anyád sürü vére még egyszer fellobbant. Égek, égek tebenned, teérted. Szerelmes kis fiam. Kis szőke kölyköm. Játsszál valamit furcsa hangszereden.

A fiu megkereste háromhuru hegedüjét, mely örökségbe szállt rá atyáitól, kik messze északról hozták magukkal szőke fürtjeivel, barbár Huba nevével a nagy Anjou Lajos seregében. Feszülő ujjai között megnyikorgatta karcsu nyakát a fának és felsirt a nyüttt hurok jajongó fájdalma egy mélabus borongó dalba. Az asszony sirt.

— Látod, ezért szeretlek. Mert más vagy, mint a forró velenczei vér. Valami lanyha fáradtság tétováz szemedben, mintha összes véreid szerelmes bágyadtsága lenne örököd. Szőke hajad — add, hadd csókoljam — selymes, finom, mintha olvadó arany csurranna ujjaim között. Harapó csókod oly lágy, mint kölyökkutya játékos marása. Erős karod oly félős. Óh Uba, én meghalok érted!

— Kegyes jó asszonyom, gondola közeledik, — mélyült közbe Giovanni hangja.

— Siess akkor öreg — és már tépte a fiu ajkát bucsuzóul. A hajók szétváltak, egy pillanatra ivet képeztek, mint két sötét szemöldök, felettük őrködőn a lagunai Szüz himbáló lámpásával.

Még csöppent az evezők vize, mikor a késői gondolás megérkezett. Nő volt és a czölöpöknél megtorpantotta a hajót. Letérdelt a Szüz képe elé, karjaival egy kis gömbölyü gyereket emelt magasra.

— A szerelem adta, óh édes szüz Anyám. Néked hozom, vigyázz rá. Te megértesz engem és jobb anyát adsz nálamnál néki, bünös bukott leánynál.

Kis alvó porontyát ráfektette a czölöpökre, betakarta vállkendőjével és meglóditotta gondoláját.

Messze, messze bömbölt a scirocco.

II.

A Dogaressa csak éjjel utazott. A telihold széthintette fehér nyálát a lankás tarlókon, zizegő szőlőlugasokon és magasba nyujtózkodó cziprusokon, melyek mozdulatlanul, mint ápolt ujjak mutattak a csillagszegény égre. A nagyasszony kocsijának sötét sarkát kereste. Hosszu, puha kezeivel arczát simogatta és ugy hallgatta a nehéz lovak horkantásaitól kisért szekér csikorgó sirását. Ugy szenvedett, ugy élt, amint a röpke hangulat ernyedést vagy reményt keltett benne. Mióta mind kevesebb szint, fényt hozott a vajudó hajnal, vitt a lankadó alkony, arczára ráült a nagy, sulyos bánat és finom szemszögletekre futó ránczokat égetett halavány bőrére. Nem látta azóta Hubát sem, nem dobbant szivén a szive. A Doge, kinek hülő vére nem kivánta többé az asszony lihegő éjeit, reggelenként meglátogatta és politikáról, pénzről, épülő házak stukkóiról beszélt. Közben rábirta, hogy induljon utnak. Bolognába hivta az utolsó remény. Ivario, a nagy bölcs, ki az afrikai naptól szikkadt szikárra, szivott testében csodás tudást őrzött, mint az összetöppedt szőlő tüzes erőt; Ivario, a szemgolyó egyetlen ismerője talán visszalopja számára a szürkülő ég mély kékjét, szerelmesének arany fürtjeit.

Hajnalban ért a város kapujához. Egy alabárdos, ki pénzért dobta oda a hajnali álmok zsongató jóságát, bevilágitott a kocsijába. Tudta ugyan már a hirhozótól, hogy kit visz a batár, de miért ne kiváncsiskodna, hiszen oly ritkán láthat Urwald bárgyu szülötte finom herczegnőt. Ivario háza előtt kiszállt a Dogaressa és könyörgőn lendült feléje, utolsó hittel szivében.

— Ivario! Mester! Segits!

Az orvos merev tekintetét beleégette az asszony tiszta szemeibe, sárgás ujjaival felfeszitette a rebbenő pillákat és megvárta, mig kibuggyantak a könyek.

— Kegyes asszonyom, néked a lelked beteg.

— Csitt! Mester ne itt — és lehajtott fővel követte az orvost. A szobában odaállt egy festett ablakhoz, szent Sebestyén megkinzott teste elé és ugy érezte, hogy Ivario ujjai két sötét ásitó lyukat égettek homloka alá, két szörnyü parazsat, mely agyát sütötte. Nem birta tovább.

— Kegyelem! Irgalom! A szemem — és már kuszott a földön a vén felé.

— Nem a szem szenved, melynek minden erét láttam, a lélek, a sötét, alvadt bünöktől foltos lélek homályosodik.

— Nem, nem. Büntelen vagyok. Tegnap vettem magamhoz az Ur testét.

— Asszony, ha nincs őszinte szód hozzám, én nem segithetek rajtad.

— Kegyelem. Szeretek.

— Ez a vétked.

— Hát bün szeretni egy szőke fiút, egy keskeny ajku bambinót? Te nem szerettél soha?

— A bün, bün magától, nem fontos, kiért.

— De én nem hagyom el, én nem engedem el — sikongott. Ugy szeretem, mint férfit soha, mert látod vén ember, nincs gyermekem és őt néha annak is érzem.

— Siess akkor vissza szegény, mert nem látod őt már soká, azután pedig soha többé. Hallani fogod a hangját, érezheted a csókját, de látni nem látod, én mondom néked, bünös nagy asszony, mert megvakulsz.

— Jaaj!

— Biztosan.

— Ne te átkozott. Hazudtál. Ugy-e hazudtál?

— Miért?

— Megyek már, te sátán — és keze torkára tévedt.

— Ég oltalmazzon Dogaressa — és kitárta a sulyos bronzajtót.

Megfordultak a lovak, az asszony pedig jajongva tépte testét az ülés süppedő selyemszálain. Nem volt többé idő, egybefolyt minden egy végtelen mély szenvedéssé, mint a forró láva a sistergő kráter ásitó fenekén.

Velenczében érte utól az utána loholó álom. Üvegtesttel, kiázott idegekkel aludt szinte végtelenül és felpattant ajkai között sipolva tört fel lélegzete.

A Doge mindent tudott. Carola félte a bosszut és inkább elárulta urnőjét. Giovannit nyakán kötéllel találták meg, mint bus, lafogó lobogót vén gondolája végéhez kötve. Gyorsan és némán dolgoztatott a Doge,

hiszen becsületéről volt szó. És most nézte az asszonyt. Kereste rajta a másik csókjait és a bünös nagy szerelem boldogságát ezen a kinzott testen. Szive szerint szeretett volna arczába ütni, tüzes fogókkal fogni parázna testét, forró ólommal önteni ki csókos száját. De Doge volt és sulyosb a herczég fájdalma mint a póré, mert nem szórhatja világgá, lelkébe fullad. Leült az alvó mellé. Finom kis tőrét odacsusztatta a sziv fölé és eladta volna érte életét, ha lassan, vigyázva sok, sok fájdalmat szülve, hegyével elérheti azt a dobogó husczafatot.

A Dogaressa vonaglott. Talán tünő álma megsejtette a játékos aczélpengét, vagy a szőke fiura gondolt. Pillái felcsusztak.

— Este van?

— Nem.

— Alig látok.

— Mit mondott Ivario?

Az asszony felcsuklott.

— Megvakulok.

— De most még látsz.

— Igen keveset. Ott, ott az ablak. Várjál csak, ne állj az utba. Most már jobban látok. Amott a tükröm. Segits. Vezess hozzá — és rászoritotta arczát a hüs üveglapra. Peregtek a könyei.

A Doge megköszörülte a torkát, de azért rekedten mondta:

— Ma este vége a karneválnak.

— Vége, örökre vége.

— De ott kell lenned.

— Igaz. A Dogaressának ott kell lennie.

— Hiszen még látsz. Ugy-e, hogy látsz? — kegyetlenkedett.

— Igen. Valamit. Ott leszek. De hol marad Carola?

— Elment. Egy hajós vitte magával. Majd küldök helyette mást.

— Nem szükséges. Majd magam öltözöm.

— Ahogy kivánod. Kilenczkor jő a bárkánk — és kezet csókolt.

Künt várták már a spadasanok.

— Hivattál bennünket, herczeg.

— Ismeritek Hubát, a szőke olaszt?

— Ha ugy kivánod, mindenkit ismerünk és mindenkit elfelejtünk Velenczében.

— Ma este magyarnak öltözik. Álarcza vérselyem. Vigyázzatok. Mikor kiszállok a Dogaressával a bárkából.

— Akkor.

— Szurjátok le, de ugy, hogy elénk bukjon. Elém, a lábaimhoz.

— Igen, a saruidhoz.

— Mehettek.

III.

Feltüzte Karnevál legszebb, legmélyebb tüzü gyémántját, Velenczét szerelmesének, a földnek keblére. Mint milliárd és milliárd szentjánosbogárka csillogó potroha villódzott a sok sugár, fénykéve a tenger partján. A lampionok belekaczérkodtak a lagunák sötét vizébe, az őrtálló lámpások átvették egymás hunyorgatását és hosszu, csepegő szurokfáklyák füstkoszorui kigyóztak lomha testükkel a szelek irányában. Gondolák siklottak, hatalmas bárkák tespedtek szerteszét és vidáman csengő, bugó kaczagásba fulladt a mámoros éj. Finom kőcsipkék rezegtek a sürü levegőben, melyeknek fehér márványát falánkul nyalta végig a duzzadó viz. Fény és szerelem sürüsödött a levegőben. Vidám csipős kis dalok születtek, haltak meg ez éjen, lovagul véve gitárok altját. Szerelem, szerelem, karneváli szerelem, te vigyorgó álarczos halálfej, holnap hamut hintenek szürke csontjaidra.

A Doge méltóságtól legsulyosb bárkája virgoncz gondoláktól körülvihogva, mint kölykeitől komoly komondor, a partnak tartott. Selyem és bársony terhelte testét, mély csend, mozdulatlan merevség sulyosodott rajta. A férfihoz közel az asszony. Nincs szavuk, nincs mozdulatuk, mely keresi az életet. Egyik égő szemekkel fogott fel mindent, ami fényes, mindent, ami élet. Magával akarta vinni vigasztaló emléknek az utolsó karnevált az örök éjbe. A másik csak egy pontot, egy embert keresett, egyet a sok között, akinek meg kell halnia. A bárka kikötött. Széthullatott emberfoltok egyesülni törekedtek, mint őszszel az ablakon koppanó esőcseppek.

— A Doge — mormogták és egy pillanatra ur lett a csend.

— Látsz asszonyom, vagy nyujtsam karom?

— Kérem. Még látok, de azért már félek.

Alig lépett a partra, felzugott a tömeg.

— Eviva!

A Doge felneszelt. Valahol megfulladt egy sikoly. Kevés mozgás rángott végig az embereken és közvetlen lábainál már ott merevedett a hulla, mellében a domboru golgotán csillogó tőrnek keresztje ragyogott. Nyakán vékony selyemhurok, mint érmet tartó csillogó kis láncz. Arczán álarcz, felette szőke szálak simultak hideg homlokára. Távolodón apadó forrásként vér szivárgott foltokban, mint forró csókok nyoma.

A Doge — karján az asszony — megállt a hulla előtt, csak hátul tülekedők eviváztak még.

— Mi az? — kérdezte az asszony.

— A karnevál első halottja bukott lábainkhoz, nem látod?

— De igen, valaki az utamban fekszik.

— Mondom egy hulla, még folyik a vére. Nem ismered?

— Alig látom.

— Vegyük le az álarczát, a halál gondoskodik majd ujról. Hadd lássam, kicsoda — és lehajolt a merevedő halott fölé. Letépte a lárvát és belenézett a fennakadt szemek fehérjébe.

— Sohasem láttam, — hazudta — nézd meg te.

Az asszony kissé legörbült. Kereste tekintetével a hullát, de csak a fekete ür tánczolt karikákat előtte. Megvakult.

— Ismered? — sürgette a Doge.

— Nem látom, nem látom — és eszelősen feljajdult. Irgalmas Isten.

— Megvakult a Dogaressa — repült a szó.

— Hej emberek, ki ismerte a halottat? — rikácsolta a Doge, ki megcsaltnak érezte magát, mert nem gyönyörködhetett asszonya szerelmes kinjaiban.

— Hogyne. Persze, hogy ismerjük! Uba, a szőke olasz! A szép szőke bambinó!

Hangtalanul bukott előre a Dogaressa.

Karjaikon vitték vissza a bárkások. Otthon eczettel, illó török olajokkal életet dörzsöltek arczába. Lassan visszatért a fél utról. Szeme, két égő, száraz zsarátnok, mereven nézte a sötétséget. Arczát villódzva rángatták a pattanó idegek. Kezei ölén feküdtek, mint két viharvert fehér albatrosz.

— Kivánsz valamit? — hajolt föléje a Doge.

— Halált!

És mikor leszállt körötte a csend, mint sötéttől szükölő eb beleüvöltötte az örök éjszakába:

— Uba! Uba!

Toll és tőr.

— *jul. 12.*

KÖZJOGI ÉS VÁLASZTÓJOGI KÉRDÉSEK, munkapárti, 48-as alkotmánypárti gondok, szigoru és kérlelhetetlen függetlenségi álláspont, a nők politikai törekvéseinek cselekvő és szenvedő érvényesülése az országos közéletben és a parlament porondján, mind-mind eltörpülnek e perczben a legnagyobb és legsürgősebb politika: a kenyérpolitika mellett. Lesz-e bő aratás az aczélos magot termő aranyos magyar rónaságon és a gond vállainkra sulyosodó rettentő keresztjét lerakhatjuk-e megenyhülve a katonás rendben fölsorakozó gabonakeresztek tövében? Ez a megnyugvás és a nyugalom, az izgalom és a megbékülés kérdése, a háboru és béke horoszkópja, ez az, ami minden meddő és terméketlen vitatkozás és szócsata helyett a lelkünk gyökerébe fogózik, el nem ereszt és mint kuszó folyondár tekergőzik ránk. Ezért nem is nagyon érdekel bennünket, hogy Fazekas Ágostont, rendithetetlen kurucz elveivel együtt, a munkapárt segiti-e nyeregbe a pestmegyei választáson, hogy Szemere Miklós eredménynyel barátkoztatja-e a politikai béka-egérharcz hőseit a Nemzeti Kaszinó dusan terített asztalánál, avagy hogy micsoda müvihart rendez az egyébként oly álmos parlament a Tisza—Andrássy-féle párbaj stilusos hátteréül? A kenyér, ez most a jelszó és ez a csatakiáltás. A kenyér, ez az egyetlen elv és egyetlen politikai meggyőződés. A háboru és a béke, a kenyér és a hus, a talp és a posztó, az árdrágitás és a lánczkereskedelem, az éhség és a jóllakottság, minden, minden a kenyér kérdésévé vált. Ha ez egyszer elhagy bennünket... Most már őszintén bevallhatjuk, hogy a politikai furfanggal bélelt államböcselet nem a mi kenyerünk, ellenben kenyér, az Alföld áldott méhén vajudó kenyér a mi egyetlen államböcseletünk. Az országnak pedig egyetlen szerencséje az, hogy legalább *ez* az államböcselet még nincsen meghamisitva.

—

FRANCZIA-CSEH BARÁTSÁG. Sedlacek cseh legionárius egy franczia vendéglőben dühösen kifakadt Clémenceau ellen: »Emiatt a vén gazember miatt van a háboru!« A csehek derék patrónusa ugyanis nem elég udvariasan bánt kitünő kebelbarátjaival és egy pár szelid kifakadást is megengedett magának, ha a háborus üzleti propaganda nem ugy ütött be, ahogy azt vérmes fantáziájával elgondolta. Ha a cseh-tót brigád szent Oroszországban fejjel ment neki a vörös gárda kemény falának, nem volt elég, hogy a koponyáját törte be, Clémenceau a szenvedett sérüléseket még egy adag gorombasággal is megfejelte a franczia-cseh barátság örök dicsőségére. Sedlacek ur galambepéje végül is felforrt és jogos felháborodásában alaposan megleczkéztette a köztársasági atyauristent. Ezt könnyen meg is tehette, nem koczkáztatott sokat. A cseh bajtárs egy világos pillanatában rájött ugyanis arra, hogy a francziák is csehül állanak.

AZ ANGOL PENGE, *ez a vissza-visszatérő görbe orgyilok, megint kifogástalanul müködött. A szőrös londoni kéz, mely görcsösen szorongatta, ezuttal Moszkváig nyult. A német-orosz barátságot akarta megsebezni és gróf Mirbachot gyilkolta meg. A viruló eszme helyett egy virágzó életet oltott ki. Már pedig az angol teherszámlán egy szimpla emberélet meg se kottyan; a »tartozik« rovatot, a végelszámolás mérlegén, majd a becstelen politikai morál dubiózus »követeljével« fogja kiegyenliteni, a nyereséget pedig előirja a — jövendő számlájára. Mert a vállalkozás ezuttal nem volt nyereséges. A fürge és gyakorlott orgyilkos kéz müködött már preczizebben is, amikor Párisig nyujtózkodott és Jaurés-t leteritette. Azzal a kereskedelmi mütéttel a háborus hausset inditotta meg, most pedig a békét akarta kivégezni Moszkvában. Baisse-re spekulált és mig a német-orosz békebörzén áldozatot keresett, maga esett áldozatul. Egy keserves csalódás áldozatául. Nem csoda, hogy a részvényei esni kezdenek, s most már hihetőleg hamarosan beáll az angol orgyilok csődje. Egy ilyen krach képes ugyanis a legjobban szituált vállalatot is megingatni.*

—

HÉTEZER SZÜLETÉS ELMARAD. A háboru minden napja, statisztikusok szerint, hétezer születést fojt el csirájában. A világ napfényes hátára kivánkozó hétezer lélek marad le a földi vonatról, hogy eltespedjen a holt Nirvána szürkeségében. Már nemcsak a háboru termel holtakat, már a statisztika is öl és mint egy tömeggyilkos, egyszerre hétezer halottat szállit. A statisztikus urak vérszomja szerencsére nem oly veszedelmes: hétezer lemaradó lélek hétezer fogyasztóval kevesebbet jelent egyuttal a háboru hétszer hétezer szük esztendejében. Ez ugyan keserü vigasz, de — fájdalom! — mégis csak megvigasztal bennünket, szomoru földönjárókat, akik koplalás utáni szieszta közben a világ pusztulása, ille őleg kipusztulása fölött kesergünk. A hétezer bujdosó lélek pedig — bölcs óvatossággal — szebb és pazarabb napok virradását várja, azt a boldog pillanatot, amikor majd érdemes lesz e világra megszületni. Addig a kegyetlen statisztikusok hadd végezzék csak ki idő előtt őket: hétezer boldog halottakat.

—

AZ ENTENTE LAKOMÁJÁN tulnyomóan gazdasági kérdések kerültek csak ugyan teritékre, ez nem zárta ki azonban, hogy ne tálaljanak a fehér asztalra vegyes felvágottat is. És a vendéglátó Bonar Lawékon kivül, a lakomán és lakoma végeztével, ez feküdte meg leginkább a szövetséges vendégek gyomrát. A harcztéri hirtelensült. Ez a nevezetes étel a német győzelmek garnirungjával, friss volt, mint a véres bifsztek, mikor az asztalra került, ám mire a szájukhoz emelték, hogy megrágják, egyszeriben elromlott. Keserü lett a tulajdon szájuk izétől. Ekkor hirtelen eszükbe jutott, hogy nem is az ő gyomruk rossz, az földolgozott már sulyosabb eledeleket is, hanem a német szakács a hibás, aki nem az illusztris vendégek, hanem a saját gusztusa szerint főzött. A szakácsot elcsapták volna szivesen, ha a szivós konyhaművész hagyta volna magát. Más kibuvó hiján tehát tanácskozni kezdtek gazdasági teritékváltás közben: milyen hibát követtek el a német hadvezér-szakácsok, akik elsózták az ételt és erős és füszeres szerekkel élvezhetetlenné tették a lakomát számukra. A csoda nyitját végül is megtalálták. A szakácsok jól és tehetségesen főztek: tudományuknál fogva győztek becsületesen. A hiba ott volt, hogy ők nem győzték megemészteni a kosztot. Azaz a kosztot még csak elviselték volna, de a szakácsokat — Hindenburgot és Ludendorffot — nem tudják megemészteni.

Dr. Braun Sándor.

Temetni jöttem ... és amig agysejtjeimben plasztikusan jelenik meg *Braun* Sándor férfias, markáns feje, amelyet már harmincz évvel ezelőtt is sürü, hófehér haj és szakál keretezett — a nekrológ első mondatát nem tudom befejezni a nagy hydra felemlitése nélkül: a háboru. Amióta 1914 óta minden nekrológ középpontjában a háboru terpeszkedik. Legtöbbször nyiltan, vonatkozásban a halottal, de néha a sorok között lappangva, szétterjesztett szárnyakkal, mint a kor bélyege. Nincs a hármashegy országában olyan zug, melyben elbujhatnánk előle és a kisded nem lehet olyan fiatal és az aggastyán nem oly vén, hogy megmenekülhetne a vámpir kapzsi szorongatásától, hogy haláluknál el ne mondhatnánk a halottkémmel szemben: meghalt a háboruban. A legborzasztóbb betegségben, amely ellen nincs védekezés s amelynek baczillusa az ember eredendő komiszsága. Mert a háboru mindent és mindenkit rekvirál feneketlen éhségének kielégitésére. A csecsemőktől, a betegektől elveszi tejüket, hamisitásaival meglopja szervezetüket és ellentálló képességüket. A boldogoknak nevezett itthonélőket lassan nyomja le, furva-faragva üt rést idegeinken, izomzatunkon, hogy belehajtson a nagy sirgödörbe, amelybe korunkat temeti. A szunyogból elefántot csinál ez a moloch, amely mindent nagyra fuj fel. Kicsi, könnyen gyógyitható bajokat halálos gyorsan romboló betegséggé duzzaszt fogyatékosságaival: nincs gyógyszer, nem lehet megközeliteni a gyógyfürdőket. És évtizedek mulva, mikor ez az ország a békéből serkenő zöld virányok felé fog haladni, amelyek ma csak költői káprázatoknak tetszenek — még mindig lesznek háborus halottak, életek, amelyek után korábban tett pontot a háborus halál: a kiheverhetetlen háborus sinylődés.

Braun Sándor doktorral e helyen nagyon kedves jó barátunkat bucsuztatjuk el. Nemcsak kezelőorvosa volt huszonhét évig Kiss Józsefnek, de hüséges jó barátja is, aki — mint a királyok orvosa — féltő gonddal őrizte gyenge fizikumát. De ezen a személyi motivumon tul előtérbe állitja alakját az a probléma is, melyet tipikus halála vet fel: hogyan öli meg az orvost a háboru?

Ezt a problémát mi, a magunk részéről felületesen igy szoktuk elintézni:

— Rettenetes az orvoshiány, nem tudok orvost kapni!

Magyarországon — a békeidő közegészségi viszonyai szerint is — az orvosi pályára való lépés annyit jelentett, mint több munkát elvállalni annál, amennyit elvégezni lehet. A magyar orvos mottója a békében is az volt: »erőnkön felül!« Mikor 1914 julius 28-án a Pandora-szelenczéjéről leütötték a fedelet, hogy gyilkosság, betegség, gond és nyomor legyen urrá az egész földtekén, a »polgári szükségletre« nagyon kevés orvost hagytak az országban. S mivel a beteg ember nem olyan, mint az akta, amely szeliden megvárhatja a porrétegek leereszkedését, az itthon maradt orvosokat szinte megbénitotta a rájuk szakadt munka. Ez volt a kálváriájuk kiindulópontja. Azután, mivel már amugy is agyon voltak terhelve, jelentős szerepet kaptak a különféle utalványozásoknál a háboru bürokratikus munkájából. Később átalakultak tanácsadókká, mint vegyészek kioktatták a pácziensekat, hogy mivel lehet pótolni az egészség fentartásához szükséges és meg nem szerezhető czikkeket. Átalakitották reczepturájukat — pótorvosságokra. És hogy mártirszerepük teljes legyen, lemondtak a bérkocsiról. Melyik gyakorló orvos fizethet évente harminczezer koronát kocsiért? Igazán kétséges előttem, hogy a harczteréken lévő vagy az itthon dolgozó orvos-e az önfeláldozóbb?

Ha *Braun* Sándorra gondolok, ugy áll előttem, mint egy Jókai-regény idealizált orvosalakja, mint egy orvos Tatrangi Dávid. Jó orvos volt és született orvos és ez az utóbbi többet mond mint az előbbi jelző. A szive kétlaki volt: egyesitette az orvosi itélethez szükséges ridegséget és a beteg iránti szeretetet. Az esküjét ugy értelmezte, hogy mindig előbb volt orvos és csak azután férj, rokon és jó barát. Ez papiron csak rövid mondat, de egy életen át végigcsinálni, rettentő gyötrelem, amihez meggyőződés és hősi akarat kell: akkor enni, ha engedik; akkor aludni, ha lehet; akkor lenni betegnek, mikor más nem beteg és befejezetlenül hagyni a legédesebb álmot, amelyet kettévágott a telefoncsengő. A tudomány fejlődésével folyton lépést tartott, de jellemében régivágásu orvos maradt: nemcsak szentencziát mondott, de gyógyitott és ha kellett ápolt, virrasztott. Fürdött a társadalom becsülésében és szép élete tele volt orvosi tragikummal. Hivatása közben több baleset érte és az orvosnak a beteg szerepét kellett vállalnia. Két év előtt sulyos, megerőltető operácziót hajtott végre — »a polgári szükséglet« folytán — egyedül. A beteget megmentette, de ő szivbajt kapott. A haldoklása, mint annyi sok hajlottkoru magyar orvosé, a háboruval együtt kezdődött. Amit már általánosságban emlitettem, az őrajta is beteljesedett. A munka győzedelmeskedett fizikumán.

Mivel jó orvos volt, sok árvája maradt; sok pácziens, akik halála pillanatában gyámoltalanokká lettek. A betegek tudják, hogy a jó orvos, akiben bizni tudnak: pozitiv boldogság. A tiszta, okos, sugárzó orvosi szem védelme alatt olyan gondtalanul lehet élni, akár halálos kórral is szervezetünkben. Braun Sándor akkor sem adta fel mint orvos, soha a reményt, sohasem mondott le, csak egy esetben, mikor magáról volt szó, mikor fehér ágyán fekve, megpecsételte sorsát az utolsó diagnózissal. És ebben a képben benne van az orvosi pálya rettentő tragikuma, amely a halálos ágyon minden orvost hőssé avat. Az orvos nem tudja megcsalni magát. Ha ujraszületnék és orvosnak kellene lennem, csak rossz orvos szeretnék lenni.

Hatvanhét évet élt és annyit dolgozott, mintha mathuzsálemi kort ért volna el.

Ugy látszik, a titkolózás az egyetlen, ami a modern életet titokzatossá és csodálatossá birja tenni számunkra. A legközönségesebb dolog is elragadóvá lesz, ha csak az ember rejtegeti.

*

Valamint azok, akik nem szeretik jobban Plátót az igazságnál, nem léphetik át az Akadémia küszöbét, ugy azok, akik nem szeretik jobban a szépséget az igazságnál, sohasem fognak eljutni a müvészet legbelsőbb szentélyébe.

Krónika II.

Öregség.

— *jul. 12.*

Egy kilenczvenhárom éves költő távozott el némán ebből a meghibbant életből, szelid és tiszta homloka már távoli ködökből dereng felénk, mozdulatlan tekintete pedig gyermekes csodálkozással néz a végtelenbe. Szerettem volna hallani szive utolsó dobbanását, hogy magammal vigyem azt a rezonancziát, mely az élet és halál közötti pillanatnyi átmenetnek nagy ürességében felhangzott. Minden aggastyánt, aki megbékélve szenderült át egy másik létezésbe, különös zengésü szimfóniákkal kellene bucsuztatni, mert vigasztaló és szép volt az ő elmulásuk. De bánatosan szép volt az utolsó néhány esztendőjük is, mikor tág pupillával szivták magukba a világot, ők, a halál őszhaju csecseméi.

Milyen különösek is az öregek. Mennyi titok lappanghat hideg homlokuk mögött, mennyi mindent tudhatnak, nem azért, mert földi multjuk nagy, hanem mert földi jövendőjük kicsiny. Milyen különös jeleket olvashatnak le éjfélkor a csillagokról. Oh mennyire tulemelkednek a mi világunkon és máris olyan fölülről néznek ránk, mintha felhőablakokon keresztül tekintenének a földre. Az öregség mindig valami megmagyarázhatatlan misztikum volt előttünk, akárcsak a halál és az, aki ragyogóan, diadalmasan fiatal, éppugy nem tudja beleképzelni magát az aggastyánok karosszékébe, mint a koporsóba. Mi csak nézni tudjuk őket a messzeségek tudatának azzal az izgató idegenszerüségével, mely akkor fog el bennünket, ha teleszkópon bámuljuk a szelid, melankólikus holdat. Talán ezért van, hogy a legebhitübb ember is a gyengédség szordinóját helyezi egész lényére, ha egy ezüsthaju öreg ur szelid, esdő szeme vetit az arczára valami bánatos sugarat. Az öregséget babonásan és komolyan tiszteljük, álszenteskedéseink szemétdombján az öregek tisztelete az őszinteség egy buzaszeme. Legvadabb forradalmár korunkban is némán meghajolunk, ha öreg harczosok elé kerülünk és ha szentül hiszszük is a magunk igazát, nem bántjuk az aggastyánokat.

Miért kiméljük őket mi, akik mindenkivel kiméletlenek vagyunk? Gyöngeségükkel fognának meg bennünket? De hiszen mi életünkben uton-utfélen eltapossuk a gyöngéket. Tapasztalásaik előtt hódolnánk meg? De hiszen mi nem ismerünk el semmiféle tekintélyt, még ha a legempirikusabb alapon épült is légyen fel. Mi, akiknek csak szubjektiv igazságaink vannak, nem tanulhatunk az ő életükből. Vagy azért övezné az öregeket az áhitat és a csodálkozás egy neme, mert többet éltek, mint mi? De hiszen semmivel sem bánunk olyan pazarul és gondtalan könnyelmüséggel, mint a magunk és a mások életével? Mi, akik bőkezü Czézárként szórjuk a perczek gyöngyszemeit, nem tudjuk ideális magasságba emelni azokat, akik piramist épitettek belőlük. Valljuk be tehát nyiltan: nem iskolás dogmák, naiv tantételek mángorolták bele etikánkba az öregek tiszteletét, hiszen a dogmákat és a tantételeket sohasem szerettük. Hanem egy intenziv lelki kultura tette tudatossá bennünk, hogy a gyermekekben és aggastyánokban saját életünk végzetét és határköveit látjuk.

Az öregség életünknek békés és csöndes tragikuma, a komédia könyörtelen biztosságu vége, mely fájdalmas elfogódottságot kelt bennünk. Ez a mi fájdalmas elfogódottságunk lebeg glóriaként az öregek alakja körül. Bennünket már nem érdekel maga a talaj, a fundamentum szilárdsága és mélysége. Bennünket már csak a határok izgatnak és érdekelnek, a sarkalatos pontok, melyek végleteket választanak el egymástól és melyeken világokat elkülönitő sorompók nyugszanak. Az öregség megrémit és szorongat bennünket, de érdekel és az élet ösvényeit rovó lábakat nem lessük olyan figyelemmel és remegő kiváncsisággal, mint azt a lábat, mely félig már a sirban van. Az országutak közömbösek számunkra, de a hidakon még megszédülünk a mélységektől, már pedig az öreg ember hajlott hátgerincze ropogó, csontos hidja egy ismerős és ismeretlen világnak. A legszebb tánczos mozdulatról is közömbösen lesiklik a pillantásunk, de elakad lélekzetünk görnyedő lépteitől Holbein aggastyánjának, ki mosolyogva halad a cziterázó halál nyomába. Szóval, bennünket nem a tények érdekelnek, hanem a perspektivák, nem a tengelyek, hanem a pólusok, nem a pályák, hanem a nivókülönbségek. A rések érdekelnek, melyeken át kileselkedhetünk a végtelenbe, az ingalengések, melyek pillanatokra talán egy sejtésnyivel közelebb lóditanak az elérhetetlenhez. Untat, idegesit és eltaszit bennünket mindaz, ami a reális élet támaszát adhatja, de magával vonz minden, ami egy milliméternyire kifelé törekszik létünk szük börtönéből. És hiába minden emberi hazugság, hipokrizis, hiába foglalkozunk ezer más dologgal, hiába vagyunk materialisták és sallangos-lobogós lovagjai a pozitivumoknak, végeredményben mindnyájan misztikusak vagyunk: azt akarnók megérinteni, ami megérinthetetlen és a végletekbe nyuló trambolinok szélén tudunk csak igazán, elementáris erővel megrendülni.

Ezért nézünk nyomasztó, néma csodálkozással az öregekre. Az élet határainak fájdalmasságát látjuk bennük, a nagy parabola lehajló szárát, a végzetes katódot, melyen tul létezésünk árama ismeretlen, rejtelmes sugarak alakjában rezeg tova a térben. Az öregeket nem lehet megközeliteni. Olyanok ők a mi számunkra, mint a fata morgana havas csucsai, melyek az élet termékeny szőlőhegyei mögött emelkednek ki. A prédikátor be akart furakodni az öregség misztikumaiba, de csak homályosságot látott, sötétedő napokat, elfakuló csillagokat, halkuló zugást és remegő ijedelmeket. A prédikátor sem tudott pozitivumot hozni az öregségről és Strindberg, aki prédikátori verseket olvastatott magának halálos ágyán, csak a prédikátor negativ hitét vihette magával a másik világra. Nem az öregség vigasztaló motivumait, hanem az ifjuság ösztökélő, korbácsoló himnuszát. Örvendezz ifju a te

ifjuságodban! — mondja a prédikátor — és vidámitson meg téged a te szived a te ifjuságodnak idejében, — majd folytatja — mig el nem jőnek az esztendők, melyekről mondod: nem szeretem ezeket. Ime, az öregségtől való ösztönös borzalom örök szépségü sorai, melyek az ifjuság lángoló kiaknázását hirdetik. A halál mellett tehát az öregség is ösztönző géniusz lehet, nemcsak a bölcsészeté, hanem az életé is. És talán ez az a pont, amelyből megláthatjuk, hogy nem igaz és nem helyénvaló az öregségnek és fiatalságnak a mai értelemben való, felszines és csupán történelmi elvek szerint való szembehelyezése. Itt esszencziális és mély vonatkozásokról van szó és nem arról, hogy az ifju condottiére egy szép napon kikergeti kastélyából az öreg várurat. Itt nem végletek állanak egymással szemben, hanem folytatások következnek egymásután, melyeknek fizikája egyszerü és logikus, de metafizikája rejtélyesen problematikus. Mi nem tudjuk, hogy valaminek a végén vannak-e ők, vagy valaminek a kezdetén állanak-e? Többek-e, mint mi, vagy kevesebbek? Homályosabban látnak-e, vagy élesebben? Mi csak azt tudjuk, hogy némák, szelidek, hófehérek és nekünk örökké idegenek.

Csatlós Máthé.

Rövid versek

japáni stilusban.

A tükör.

Tükröd, holott élettelen, silány:
ugy fest le, oly hün s fogyaték hiján,
mint nem bir téged száz szines szavam;
ám hogyha távozol,
a tükröd elfelejt: nem vagy sehol —
mig bennem élsz s ragyogsz hiánytalan.

Reggel.

Olyan vagy igy, fésülködő köpenyben
— fodros, finom, fehér — akár a hab.
Hab, hab, cseveg, csillámlik, *elszalad* —
part, part vagyok — jaj: még szeretsz-e engem?

A jégveremnél.

A jégveremnél...
be jó volt a hintán,
mely vén eperfa karjára akasztva
lengett! Pehelyként röppent a magasba
gyerekkorom sok kis pajtása (mind lány)
a jégveremnél, az eperfa-hintán.

Te büszke szőkém! a vidám csapatba
nem voltál ott, lányok legszebbikének!
Hintáztatnom be jó lett volna téged:
repültél volna — *senki magasabbra,*
a jégveremnél, a kislány-csapatba!

Rédey Tivadar.

Kesergő szerelem.

(Regény.) (1)

Irta: **SZENTELEKY KORNÉL.**

Jelige:

A félelem s idő bolondjai
Vagyunk mindnyájan; lopva jönnek a
Tünő napok s lopvást osonnak el;
Élünk utálva életünket és
Meghalni mégis félünk. A napok
Gyülölt igáját hordva küzködő
Szivünkön, mely vagy bánatban remeg,
Vagy a gyönyörtől lázasan dobog.

(Byron: Manfred.)

I. MARGARÉTA.

— Csuf idő.

Az eső szellemtelenül, szürkén hullott, a szük utczán összefolyt a zavaros, barna viz és mocskosvizü patakokban csörgedezett le a lejtős uton. A kis, földszintes ház eresze valahol lyukas volt, ahonnan élénk sugárban esett a viz a szélcskövü járdára. A kéményben az őszi szél sóhajtott; ugy bugta egyhangu nótáját mintha öreg, danolókedvü favágó lenne a padláson.

Margit asszony kipillantott az ólomszinü égre, az eső sok szakadozott, ezüstös vonalára, mely magas felhők szürkeségében tünt el, majd az ablaküvegen szertefolyó cseppeket nézte és kissé daczosan ismételte:

— Csuf idő.

A kis budai utczán senki sem járt. Szemben kopott, sárga kőfal ázott az esőben, melynek tetején különböző növényzet talált csendes otthonra, néha, nyári éjjelen egy-egy macska árnyéka tünt tova, különben üresen és unalmasan pillantotta meg Margit asszony a magas kőfalat, ha az ablakhoz lépett. Autó vagy kocsi nem járhatott a lejtős budai utczán, melynek lépcső volt folytatása a Fő-utcza felé, öreg, remegő fejü nénikék és kékszemü, hivatalba siető leányok csoszogtak, siettek a széles köveken; férfi nagyon ritka jelenség volt ezen a tájon.

Az emlitett lyukas ereszü kis ház három szobából állott s Margit asszony, aki mindössze huszonötéves volt, édes anyjával lakott e szerény, kedves, budai lakásban. Tallóy Margit az ecsetet, a kövér tubusu festékeket, a pasztell-rudacskák omlós puhaságát szerette, a falak tele képekkel, melyeket még a főiskolán adományoztak neki a nagyhaju és piszkos galléru kollegák. Néha szerény és tisztességes csendélet húzódott meg a Nemzeti Szalon szürke falán, melyen az ő neve állott, néha a figyelmes kutató a Mücsarnokban is rátalált képeire, melyekről többnyire puhaszinü virágok tekingettek az arra menőre, de annyira becsületes rajzzal és kezeléssel, hogy senki sem állt meg előttük.

A komor, novemberi délután lassanként belesimult a sötétségbe. A homály összeolvasztotta a bútorokat, az ifju müvészek képei szinte beleolvadtak a sötétszürke falba, csupán egy-egy ráma jelezte ottlétüket. Margit az ablaknál ült és ugy nézte a siralmas időt, mintha meghalni akarna. Valahol a közelben egy gázlámpa próbált megbirkózni a gyöngyöző esővel és a sötétséggel. Egy öreg, fehér oszlopokon nyugvó óra, mely Don Juan menuettejét és a Klapka-indulót is eljátszotta, ha zsinórját meghuzták, most komolyan hatot ütött.

A homály láthatatlan, puha felhője mindent tompa sötétségbe burkolt és a szép, huszonötéves asszony már semmit sem látott a szobában. Ugy érezte, mintha

a bolyongó, borongós felhők lelkére telepedtek volna, sok olyanra gondolt, ami verőfényben valószinüleg nem jutott volna eszébe, a puha homályban azonban lassan megjelent, elvonult előtte minden, ami valaha könnyet fakasztott szemében, szomoru, gyerekkori emlékek: eltört babák, keserü csalódások, elköltözött emberek, kik oly közel voltak szivéhez; sárgán-mereven látja azt a férfit, kihez annyi melegséggel és szeretettel simult, ravatal, koszoruk, tömjénszag, sajgó, zokogós fájdalom, szomoruan sir a temető harangja és tompán kong a koporsóra dobott göröngy.

— Édesapám, — mondja nagyon halkan.

Árvaság, gyászfátyol, sóhajjal, könnyel teli napok, valaki megkéri a kezét és letörli homlokáról a gondokat. Ő fáradt, de azért jól esik neki a gondoskodó simogatás, nem szereti szilaj szenvedélylyel a jóságos, szerető férfiut, de azért meg hagyja csókolni fehér, borus homlokát. Szinte ujból széppé válik az élet, mikor hirtelen elviszik a gondos, figyelmes férfiut, aki boldog dadogással beszéli most tarka terveit egy rácsos ablaku épületben. Durva kezek nyulnak az elhagyott asszony felé, közönséges megkivánások tapadnak a fehér testre, jóakarók, pártfogók ékszereket hordoznak zsebükben és káczagó, vigyorgó lélekkel várnak arra a perczre, mikor elővehetik a selyemmel bélelt dobozt és karjukba szorithatják a pártfogoltat. Ah, kegyetlen az élet, az emberek, a befolyásos urak, akik hosszasan szoritják meg a gyenge női kezet és sokat igérnek pajkos pillantások és bókok kiséretében. A fogadószobák ajtajában megfordul a kulcs, szomjasan csókolgatja a félénken nyujtott kezet az őszbe hajló, piros arczu, festett bajuszu gavallér, mosolyogva a karcsu derékra próbálja helyezni kezét... Ah, kegyetlen minden, amivel az elhagyott, magányos, finom bőrü asszony könnyebbé, kényelmesebbé tehetné életét és a homály, a kéményben bugó szél, az ereszről lecsurgó eső minden feledett, ülepedett szomoruságot felkavar az emlékezetben.

Margit orczáján könny pergett végig, mikor megszólalt a kapu élénkszavu csengője. Anyja átjött a szomszéd szobából és felcsavarta a villanyt.

— Csöngettek, Margitkám. Biztosan Lengváry.

A termetes, puhaszivü asszony ránézett leányára és észrevette a szétfolyt könnyeket s bár miértek égették ajkát, semmit sem szólt. Félt, hogy a felelet ismét felidézi a könnyek okozóját és nem akart puha, érzékeny lelkü lányának ujabb szomoruságot okozni, avagy ellenkadt fájdalmait erőre és életre kelteni. Elcsititotta aggódó kiváncsiságát és vigasztalás-vágyát, mert tudta, hogy vigasza erőtlen lesz, mint gyenge gyermekkéz és ezért néha még simogatós jóságát is elfojtotta, ha az lányának esetleg kellemetlen lett volna. Margit asszony teljesen maga csinálta élete történetét, nem volt óhaja, nem volt vágya, melyet anyja ne teljesitett volna. A szürkehaju dámának tulajdonképen csak egy foglalkozása volt: leányát szeretni, becsülni, beczézgetni és elismerni. Mindenkor lánya tanácsát kérte, mindennek czélja és inditóoka Margit boldogsága vagy vágya volt és Margit asszony nélkül jóformán semmi sem történt a csendes budai házban.

A csengő meghuzója csakugyan Lengváry volt. Ázottan, ernyő nélkül jött s ügyetlenül rázta le magáról a vizet az előszobában. Tallóyné eléje sietett.

— Isten hozta, Lengváry ur.

Lengváry beljebb került és kis mimózát szorongatott kezében. Az ázott, sárga sziromfejek összebujtak, mint didergő madarak téli éjszakákon.

— Kis mimózát hoztam, tudom, hogy szereti őket.

Margit odanyujtotta kezét az ujságirónak, aki tulajdonképen egy ismeretlen nevü német napilap Szinház és Müvészet rovatának szerkesztője volt. Legalább ő igy mondta egyszer, többször nem is volt róla szó és Margit asszony titokban arra gondolt, hogy hátha valamely aktaszagu hivatalban körmöl a különös modoru férfiu és nem a primadonnák öltözőjében unatkozik, amit külsejéből, szeméből senki sem olvasott volna ki.

— Tudtam, hogy ma jön, — mondotta a festőnő — de mimózáit nem vártam, Lengváry. Ez igazán kedves meglepetés.

Lengváry kissé végigsimitotta gondozatlan haját s halkan mondott valamit, talán azt, hogy: örvendek, ha örömet okoztam vele. Azután csend telepedett le közéjük; a szerkesztő Margit asszonyt nézte, kinek lelkében az esős délután bus hangulata sokáig rezgett még, mint a zongorában elpattant hur vibráló hangja, az öreg óra szorgalmasan ketyegett tovább, Tallóyné meg témát keresett, melylyel a beszélgetést megindithatja. Lengváry nagyon rossz társalgó volt, sokszor hallgatott, máskor oly álmodozva mondotta ki a szavakat, hogy nem lehetett megérteni. Néha megpróbálkozott szinházi ujdonságokról, kulisszatitkokról, szerkesztőségi dolgokról regélni, de oly különös fakósággal és ügyetlen szintelenséggel beszélt, hogy az érdekes dolgok unalmas érdektelenséggé váltak előadásában.

— Mikor voltak a klinikán? — szólalt meg némi habozás után a szerkesztő oly hangon, mintha testvére egészsége iránt érdeklődne.

— Éppen tegnap voltunk. Olivér mindig a régi, mindig megismer bennünket, néhány értelmes szót is dadogott, de közben persze sok érthetetlent is, hatalmáról, országairól, temérdek pénzéről áradozva beszélt, aztán anyuskától ennivalót kért. Különben itt van az irás, amit nekem szánt. Magát, aki olvasta Schopenhauert és Lombrosot, talán érdekelni fogja. Tessék.

Reszkető irásu, lejtős sorokkal teleirt papirlapot adott Lengváry kezébe, melyen ez állott:

Margareta, mia Margareta!

Én vagyok Faust és 1001 országom van, melynek én vagyok császára, királya, istene. Ich liebe Dich, nagyon szeretlek, millió virágot hintek lábaid elé. Te olyan vagy, mint egy fehér virág, de ha akarod, királynő lehetsz legszebb birodalmamban. Imádlak, imádom a lelkedet, fehér virág lelkedet, Margaréta. Az ötödik felvonásban meghalok, mert a szerelem megöl s aztán én fogom kormányozni a világot a Mindenható trónusáról. A Faustot én irtam és Gounod irta hozzá a muzsikát. Tita Ruffo Tesz majd Mephisto és messze Keletről hozatok majd néked igazgyöngyöket, minden országom aranyát lábaid elé helyezem, mert szeretlek egyetlen Margitom. Sütni fog a hold, mikor a szerelmi vallomást fogom elénekelni és az egész világ ott lesz a nézőtéren, minden alattvalóm tapsolni fog nekem, a felséges urnak. Gretchen vagy Margit vagy Margaréta. Du bist wie eine weisse Blume. És én vagyok a világ kormányzója.

Lengváry visszaadta a levelet és halkan mondotta:

— Oly különös, oly szomoru és mégis oly irigylésre méltó. Olivér nagyon boldog lehet.

Özvegy Tallóy Árpádné csodálkozva nézett a szerkesztőre:

— De, Lengváry ur, hogyan mondhat ilyesmit? Nem is tudja, milyen szörnyü dolog odamenni, olyan furcsán néznek a látogatóra az elborult elméjü embe-

rek. Néha igazán félek, sőt Margit se nagyon bátran türi a furcsa idegen tekinteteket.

— A doktor azonban, aki most fogadott, nagyon kedves, — mondotta Margit. — Kék a szeme és ha nem is szebb, de kissé gondozottabb szőke haja van, mint magának, Lengváry.

Lengváry ur futólag elpirult, jól esett a festőnő burkolt bókja, aki nagy tisztelője és kedvelője volt a szőke hajnak.

— Tudja, a szőke hajban van lágyság, érzés, sőt néha a lélek rezeg a különböző árnyalatu hullámokban és szinfoltokban. Nem szeretem, hogy fekete hajam van.

Az álmatag szerkesztő tekintetével végigsimitotta a fekete asszony fejét :

— Pedig nem tudnám elképzélni szőkén. Igy sokkal szebb, de lehet, hogy aranyos hajjal is szép volna. És akármit csinálna magával, mindig gyönyörü maradna.

— Oly őszintén mondja bókjait, hogy szinte elhiszem, — mosolygott kissé Margit asszony.

Csakugyan szép volt. Minden formás és szép volt rajta, akár csak egy Phidias-szobron. Ha lehettek is apróbb hibái, azt ugy javitgatta, formálgatta, mint egy kissé elrajzolt modellvázlatot, ugy hogy a vizsgáló szem csupa tökéletességet láthatott rajta. Lengváry Alfréd ur néha álmatlan éjjelen azt hitte, hogy neki van a legjobb, legszabályosabb aktja Budapest összes asszonyai közül ; a finom lábak, melyekből néha többet engedett látni a felcsuszott szoknya, a fehér karok, melyekről olykor lecsuszott a pongyola bő ujja, a magas nyak, melyet csókokkal szeretne boritani a rajongó — mindezek csupa szépségről, formaságról és arányosságról beszéltek.

A beszélgetés során a szerkesztő zsebébe nyult és sárga papirszeletkéket huzott elő.

— Jegyeket hoztam önöknek, hölgyeim, holnapra a Nemzetibe.

Margit asszony megnézte a jegyeket, valami jelzést keresett, mely elárulná, hogy tiszteletjegyről van szó, azonban semmit sem talált.

— Ezeket a jegyeket a szerkesztőség kapja ?

— Igen, — sietett a felelettel a szerkesztő.

— De mondja már, hogyan is hivják azt a lapot, melynél maga dolgozik ?

Lengváry kis szünet után bizonytalanul és zavartan mondta :

— Budapester Nachrichten.

— Mi az Nachrichten ? — érdeklődött gyerekes tudákossággal Tallóyné.

— Még egy kérdésre feleljen, — fordult Margit asszony Lengváryhoz a tea elfogyasztása után. — Furcsa gondolatom támadt, nem tudom, vajjon nem illetlen-e ? Feleljen őszintén, Lengváry, ön jobban ismeri az életet, mint én. Őszinte lesz ?

— Mindig az vagyok, — hazudta a szerkesztő.

— Tehát akkor hallja óhajomat : nagyon szeretném Pestet éjjel látni, a hires pesti éjszakában szeretnék kóborolni, Mágnás Elza világát látni, a parketten lejtő Micziket, Ollykat és Reginákat szeretném megismerni, akiknek ugy hiszem formás lábuk és festett arczuk szokott lenni, a brettli nótáit szeretném hallani és látni szeretném az ötletes, nyütt arczu, meleg szivü meg kedélyü bohémeket, akikről már több könyvben olvastam. Nos, feleljen, bolondság ez, vagy illetlenség ?

— Asszonyom, mindez keresztülvihető, anélkül, hogy illetlenek lennénk. Ha rám bizzák magukat, sokat fognak látni és önöket jóformán senki sem veszi észre. Egyszer este, ugy tiz óra után önökért jövök majd, legyenek estélyi öltözékben és ne féljenek a rossz nőktől meg a bus férfiaktól, kik pezsgőt isznak és lovagias ügyeket csinálnak a szomszéd asztallal. Jó lesz ?

— Nagyon jó, — szólt Margit élénken és szemei ugy csillogtak, mint a gyermeknek, kinek Jézuska eljöveteléről beszélnek.

Tallóyné kissé megrázta fejét, de ezt egyikük se vette észre.

— Félek, hogy csalódni fog — mondotta Lengváry ur komolyan és kissé fanyarul. — A csillárok csillognak csak az éjszakában, amely különben nagyon komor, a lelkek nagyon szomoruak, a muzsika, a táncz, a gyöngyöző pezsgő, a festett arcz rosszul és hézagosan takarják az élet kegyetlenségét és szomoruságát. Durva és összetört lelkekre akadunk az éjszakában, a jó emberek odahaza vannak, szeretik egymást és siró gyermeküknek dudolgatnak bágyasztó bölcsődalt.

— Elhiszem, — mondotta sóhajtva a huszonötéves asszony és komorabb lett az arcza. — Én csak regényekből ismerem az összetört lelkeket és szeretném a valóságban is megismerni őket. A durváktól irtózom, de könnyesszemü Micziket szeretnék látni, akiket nagyon összetört az élet. Igy hát elvisz egyszer, ugy-e ?

— Okvetlenül.

Lengváry felállt, bucsuzott és finoman kezet csókolt a hölgyeknek. Az eső már elállt, a széles kövek közt rekedt mocskos vizben félénken rezgett végig a gázlámpa fénye. A Fő-utczában egy asszony virágot árult. A Szinház és Müvészet rovat szerkesztője egy szál margarétát vásárolt gomblyukába. Mielőtt feltüzte volna, sokáig nézte a szabályos, egyszerü virágot, azután ügyetlen kézzel meg akarta simogatni a keskeny fehér szirmokat, de keze nem szokta meg a virágsimogatást. Arra gondolt, hogy megcsókolja a karcsu sziromleveleket, de félt, hogy észreveszik a járókelők. Ezért lassan és óvatosan gomblyukába illesztette a szelid, igénytelen virágszálat és nagyon melegen sugta :

— Margaréta.

II. A JÓ BARÁT.

Lengváry Alfrédnak csakugyan volt valami köze az ujságiráshoz és a szinházakhoz. A szinházat, a szinésznőket, a szinpad eseményeit, az öltözők titkait oly pontosan ismerte, mint a balettőzök lakásczimét vagy a régi operettek áriáit. Néha, csendes délutánokon ellátogatott kisebbrangu, ismeretlen nevü szinésznők otthonába, karjaiba zárta fáradt testüket, csókkal illette homlokukat és nyakukat ; lábuknak, kezüknek, alakjuknak formásságát vagy szépségét dicsérte, szomorubb esetekben az illető hölgy hangját vagy szinpadi tehetségét magasztalta, de Thalia leányai mindenkor ugy hittek neki, mint egy tabáni javasasszonynak. A vidéki szinésznők néha vállára ütöttek a New-Yorkban, talán öt koronát kértek tőle, mert szerződés nélkül vannak, talán protekcziót egy pesti szinházhoz és Lengváry mindent megadott, mindent megigért, mert nagyon, ügyetlenül és olvatagon szerette a nőket.

Sohasem értette, hogyan is került az öltözők és kulisszák világába. Valamikor egész előkelő tervei voltak jövőjét illetőleg, diplomata akart lenni, mert ősei megvoltak hozzá és Byront, Musset-t eredetiben olvasta még diákkorában, mégis abbamaradt ez az elegáns terv. Talán lekésett a jelentkezésről, vagy a

pályázati kérvény volt hiányosan felszerelve? — erre már nem emlékszik pontosan.

Egy évig Pesten maradt, hogy megvárja a következő szeptembert, midőn ismét kérvényt lehetett volna küldeni Bécsbe, azonban a következő év szeptemberében már nem jutott eszébe, hogy mult ősszel mily előkelő holnap-gondolatai voltak, akkor már lóversenyre, kávéházakba járt, a nőket nézte a széles üvegen keresztül és néha irogatott is valamit a márványasztalon. Tulajdonképpen a nők kedvéért maradt Pesten és a nők miatt nem öltheté magára a diplomaták aranysávos frakkját.

Lengváry azonban sohasem haragudott ezért a gyengébb nemre, azokra a puha kezekre, melyek mindig visszavonták őt a pesti félvilág illatos ölébe, mosolyogva gondolt vissza terveire, érettségi utáni élet-ábrándjaira és nem fájlalta, hogy egészen másképt történt minden.

Néha reggelenként, mikor a tükörbe pillantott, eszébe jutott, milyen lenne most élete, ha Rómában vagy Madridban élne, talán nem lenne ily gyürött az arcza, nem csillognának fehér szálak szőke hajában, valószinüleg rendesebb, gondozottabb arcza, öltözéke, otthona, ismerősei és napjai lennének, talán éppen kihallgatásra készülne XIII. Alfonzóhoz.

Nem igy történt.

És Lengváry Alfréd ugy tekintett e meghalt vágy után, mint lekésett vonat után a hosszu utra készülő utas. A villanysugáros expressz elment és döczögős viczinális a következő vonat, melyen vidéki szintársulat indul körutjára. A jól öltözött ifju felszáll s lassan elfelejti az előtte elrobogott vonatot; szinésznők társaságában elég érdekes az utazás.

(Folytatása következik.)

Csello.

A kósza lumpnak percze fogy,
De álmai megnőnek:
Látom a keskeny utczaközt,
S a kandi, borzas nőket.

A gyürött hajnal köntösét,
A holdkürtöt, az ébert,
A brácsást és a czimbalmost
S a virrasztó kucsébert.

A tökászt, amint bóbiskol,
A rumlángot, a kéket,
S a szék alatt egy eltiport,
Bus czigarettavéget.

A mult csellója bugja még
A vágyat és a csendet,
De fönt a szürke égtorony
Haláliharangot zenget.

A kósza lumpnak percze fogy,
De állja még vitézül,
S amig egy sápadt dalba fog,
Talán a sirba készül.

Vidor Marczel.

Saison.

Hajókázás a mult tengerén.

— jul. 12.

Alkonyodott és elhagytuk a kikötőt. Egy hollóhaju, bársonyos szemü olasz hölgy sokáig integetett még a törpülő móló felé. A távolból, a hegyoldalról könyés, tétova fénypontok vibráltak, sápadt szikrák az est omlós, lagymatag uszályában. Hajók pöfékeltek a mólók körül, egyik-másik panaszos, érdes sikoltása még utánunk szállt, mint suta, elkésett üdvözlet, a végtelen tenger pereméjén pedig karcsu halászbárkák árnyképe himbálódzott a fakó, határozatlan égbársonyon.

— Quel crépuscule! — áradozott egy tömpeorru hölgy, mikor a fedélzetre jött, tavaszzöld fátyollal volt bekötve kalapja és elragadtatásához illően széjjeltárta karjait.

Az alkony azonban nem volt rendkivüli, nem volt megható, ilyen alkonyt minden levelezőlapon látni. Sápadt, narancsvörös sóhaj nyulott el a tintakék hegyek mögött, a tenger szürke volt és csendes, mint német utazó kedélye, a kikötőben fülledt ködben, álmos esti párákban, poshadt tengeri állatokban élet és világosság mozgott, kankalinsárga ablakok villantak fel és felgyultak a rakodópart tejfehér gömbjei, egy-két kósza sirály himbálódzott még a haldokló estében, mintha láthatatlan szálakon hintáznának.

Hajónk serényen, fiatalos igyekezettel vágott neki az estnek, a tengernek, a párába fuló végtelennek. Holnap délben Anconába kell érkeznünk. A viz duruzsolva mozog, csobog, a gépházból meleg, izzadt, olajos lehelet csapódik fel, a bársonyos szemü hölgy elejti egyik keztyüjét, én mohó készséggel emelem fel, ő köszönetet rebeg, én meghajlok és nevemet dadogom, lent a szalónban pedig valaki zongorázni kezd és egy önérzetes, ömleteg tenor énekel hozzá:

Lieto ricordo d'un amor che fu
Io l'amo tanto ed ei non m'ama piu...

A zöldfátyolos hölgy mellett fehérnadrágos lovag áll a karfára támaszkodva. Talán spanyol grand, talán svéd arisztokrata, talán könyvelő egy pesti pénzintézetnél. A hollóhaju olasz hölgy elárulja, hogy Mariettának hivják és az örök várost nevezi otthonának, majd lágyan, kissé banális tünődéssel mondja:

— És maga magyar? Nagyon szeretem a magyarokat.

Olyan lágy az este, annyi megbocsátás, annyi csábos elszédülés uszik, incselkedik a fedélzet felett, mint böröndszagu, kis hotelszobában, melynek ablakából a Campanile csucsát és rózsaszin fellegeket láthat a szerelmes. A vastagszemüvegü német eltette Baedeckerét, egy vászonszékbe ült és hozzá nem illő ábrándossággal a határozatlan csillagpontokat kezdi szemlélni, melyek félénken, erőtlenül pislognak le a fakón sötétedő égről. A fehérnadrágos lovag közelebb

hajol a franczia hölgyhöz, a konyhából a bécsi szelet szaga groteszk ujjongással felszökik a fedélzetre; a kikötő, a város árnyai és fényfoltjai pedig törpülnek, torzulnak, távolodnak. Előttünk az ég összeölelkezik a tengerrel, a határvonal sejtéses párában olvad fel, mint mesék fátyolos kárpitja, mint puha álmok szemhatára. Egy pofaszakállas ur, akit orosznak vagy dánnak lehet tartani, vaskos látcsövével a hunyorgató kikötőt szemléli, a tenger bátor szárnyakon csapkod a csobogó, kattogó, sistergő hajó körül, a zöldfátyolos hölgy leül, keresztbe teszi lábát és megmutatja nyugtalan, fehérharisnyás idomait, lovagja hosszasan, alázatosan suttog valamit, de ő fejét rázza és hangosan, bár kevés meggyőződéssel folyton azt mondja: jamais . . .

Széles, borotvareklámos arcu pap jön fel a lépcsőn, nyurga, lenszőke leánynyal. A leányzó, akiről senki sem tételezi fel, hogy rokonságban van a széles állkapcsu tisztelendővel, folyton csipog, csicsereg és vékony sétapálczájával ügyeskedik.

— De hát miért nem tart velünk? Meglátja, hogy jól fog mulatni.

— Nem, kedves kisasszony — recsegett az abbé hangja, mint üresgyomru kardalosé. — Nekem okvetlenül Modenába kell mennem, hogy a Sforzák történelme után kutassak. Őszre készen kell lennem a munkával.

— Olyan fontosak azok a Sforzák? — kiáltott fel a zergebokáju amazon és felhuzta szemöldökét.

— Hogyne, kisasszony. Talán ön is hallotta hirét Francesco Sforzának, Milano herczegének, aki az utolsó Visconti leányát, Bianca Máriát vette nőül. Az ő fiuk volt Galeazzo Maria Sforza, az ő leányuk volt Ippolita Maria Sforza, aki aragoniai Alfonsohoz, a calabriai herczeghez ment nőül.

A nyurga, lenszinü leányzó türelmetlenül helyesel:

— Ó igen, hallottam már, de . . . de nem tudja, főtisztelendő uram, mikorra készül el a vacsora? Éhes vagyok.

Már komolyan, sulyosan sötétedik. A kikötőt, az elhagyott hajókat erőtlen, bátortalanul csillámló és lassan a vizbe merülő fénypontok jelzik csupán, inkább sejteni lehet a kikötővárost, mint sápadozó emlékeket, melyek tallózva sülyednek el ifjuságban, feledésben. Marietta kisasszony elregéli, hogy Leopardit kedveli meg Papini novelláit és olykor, ha kedve támad, énekelni is szokott. A tenger sötét, mint latin rege, néha vak, szürke tükör villan fel a hullámok hátán, melyen azonban hiába keressük a csillagok czüstarczocskáját. A zöldfátyolos hölgy fátyola szürke kigyóként ficzkándozik a levegőben, a fehérnadrágos lovag közellétét már nem lehet megállapitani, a pofaszakállas ur mereven nézi a viz fodrait és esetlenül utána zümmögi a szalónból felsóhajtó dallamot. Végre a pinczér jelzi a table d'hote elkészültét. A nyurga, csipogó lány diadalmasan felsikolt s magával huzza a hordóhasu tisztelendőt, aki huzódozik, mint megriadt gyermek és nehézkesen, apró jajgatásokkal döczög le a lépcsőn. Az ebédlőben vidám, vakitó villanyfény, zsibongás, idegen szó, csillogó ékszerek, különös arczok, szikrázó szemüvegek, szökellős kaczagások. Marietta kisasszony szembe ül velem s lábam akaratlanul megérinti keskeny czipőcskéjét. A pinczér tengeri halat szolgál fel olajos elkészitésben, sápadt, zöld czitromkupakokkal és a hollóhaju hölgy czipellője nem távozik el az enyém mellől. Mikor a desserthez érünk, lágyan, olvatagon rám emelődik a bársonyos tekintet.

— Igérje meg, — szólt komolyan és kis négyszöget vágott le a jeges ananászból — hogy ha Rómába kerül, ugy az első utja hozzám vezet.

— Igérem, signorina. Még az őszszel, de ha akkor nem, ugy jövő tavaszszal biztosan felkeresem az örök várost, illetve önt, éjfekete princessa.

Gerjedten és mámorosan néztem a tejfehér arczra, a kárminvörös ajkakra, a dus, fényes, fekete pillákra, a nyugodt, lágyvonalu, csókszomjas nyakra. Nézésem már illetlen lehetett, ezért tétován a falra siklott tekintetem. Fent egy hajóvállalat hirdetése függött, keskeny, sötétvörös keretben, nagy kivilágitott hajó pöfékel a képen és az ablakok pirossárga világa végighintázik a zöld hullámokon. Alatta egy franczia pezsgőgyár falinaptára szerénykedett. Tekintetem gondtalanul, üresen csuszott le a naptárról, mely 1914 julius havát jelezte.

Pille.

INNEN-ONNAN.

= **Rózsanap.** London virágdiszt öltött a héten. A királyné nevenapját ünnepelte az angol főváros. Letépték a rózsafák diszeit s jótékonyczélu vásárt rendeztek belőlük. Nem volt gomblyuk, melyben fehér vagy pircs rózsa ne diszlett volna; nem volt női kéz, mely ne melengetett volna egy-egy Maréchal-Nielt vagy Malmaisont. Az utczák szédültek a rózsaillattól, az ablakpárkányok roskadoztak virágos terhük alatt, a házak között a tavaszi Riviera és a nizzai farsang szelleme tántorgott. London megmámorosodott. Az emberek éltek, fellélekzettek, boldogan nyultak tárczájuk felé és a régi nyarak emlékeit élvezték. A rózsák kongresszust tartottak Londonban s azt álmodták, hogy nincs többé gáztámadás.

* * *

= **A halál kosztümje.** Letiltják a halottakról a ruhát. A szövetet, a posztót. Hiába végrendelkeznek kisvárosi tárnokok és falusi postamesternők, hogy az esküvői ruhájukban vigyék ki őket utolsó utjukra. Magányos öreg asszonyok sublótba zárt halotti ruhái hiába várják a föld nyirkát s a gazdájukkal való megsemmisülést. Az élet beleszól a halál toalettügyeibe, elrekvirálja kellékeit s magára ölti őket. Lehet filozofálni, hogy fölösleges a halott leborotválása, hajának elsimitása, gálába öltöztetése. A bölcselkedés mindig megnyugtató. Csak szebbé tette az eltávozást a szekrényből elővett emlékporos ruha, s illuziót adott a bucsuzóknak. A szövet, a vászon, a posztó az életé marad. Csak a papirra kap jogot a halál, a papirruhára, s Charon csónakja mint teherárut fogja átvenni a hozzá küldötteket, elegáns, vagy kevésbbé elegáns csomagolásban.

Λ **Nikotinhalál.** Végre egy dohányos ur, a nyolczvanöt éves François Bonvoin, szenvedélyes franczia honpolgár, aki vagy hetven évig falta a nikotinmérget és mégsem ettől halt meg. A nikotinhalál az Izer folyóban érte utól, ahova elegáns és határozott lendülettel belevetette magát. Ott fulladt meg tehetetlen nikotinmérgében, hogy nem tudta rendes napi dohányadagját megkapni a franczia trafikokban. Egy pakli dohány, vagy öt darab czigaretta, nem sok, annyit sem kapott, akárcsak Budapesten házalt volna trafikról trafikra. Meg kellett halnia természetesen. Nem tudta elviselni, hogy a napi paklija egyszer is elmaradjon. Hetvenszer háromszázhatvanöt csomag nikotin nem tudta elpusztitani, de egy napi kényszerü absztinenczia beléfojtotta a lelket. Bonvoin polgártárs a hiányzó nikotinnedü helyett bőséges vizzel kárpótolta magát; beleugrott a folyóba, ahelyett, hogy egy pár seftelő trafikost hajitott volna a vizbe. Persze, mert nem volt elég vágott dohánya.

* * *

= **Tehénpásztor.** Rozics Miklósnak hitták és a tengerparton élt. Kinn aludt teheneivel az ég alatt és furcsa időket szenvedett át. Juniusban vaczogott, juliusban didergett. A legöregebb tehénpásztorok sem emlékeznek efajta időjárásra. Rozics Miklós nem tehetett egyebet, mint hogy egy reggelre megfagyott. Mi legalább fagyva találtuk szegény fejét az ujság borzongató napihirei között. A tengerpartról ez ideig a czápa megjelenését olvastuk ugorkaérés idején. Látszik, hogy a világ tengelye teljesen megfordult. A forróság földjéről fagyos leheletek csapkodnak felénk, hóemberek születnek a nyári Karsztokon, a lesült bőrök helyett fagydaganatok támadnak, s ha egy kis szenzáczióra van szükség, a megfagyott tehénpásztor árván maradt tülkével kell riadót fujniok a kapkodó riportereknek.

* * *

= **Ruha.** Az angol királyról régen hallottunk már. Őt oly törpévé tették az események, mint egy kis iróasztali játékszobrot. Most végre hir jön róla. Toilette-ügyben. Mint az egyszerüség mintaképéről. Tudniillik az angol király is elszánta magát arra, hogy a nemzeti ruhát viselje ezután, felkent testén. Behódol a nagy nemzeti divatnak, a polgári egyenruhának. Nem követi elődjét, aki walesi herczeg néven irta be magát a szabóipar történelmébe. Hasonlóan akar öltözni alattvalóihoz, akik — az idők szomoru jeleképen — mostoha gyermekeivé lettek a világhires angol szövetnek s a skót kelmének. Mert Angliában is a hadiczélok foglalják le a gyapjut. Albionban is megszünt a dandyzmus. A kirakatokban egyszinü szövetek szerénykednek, s most már az angol király garderobja hirdeti, hogy nem a ruha teszi az embert, hanem az ember a ruhát.

* * *

= **Öngyilkosság.** Huszesztendős volt a pesti cseléd, amikor megkivánta a halált. A cselédek házi halálszerzőjéhez, a lugkőhöz fordult, s az hüségesen teljesitette kötelességét. Nem a tüzoltója hagyta el a lányt s nem a káplárját látta a mult vasárnap a bankárék szobalányával karonfogva. Ezt mind kibirta volna. Más bánata volt, ami miatt nem volt már érdemes élnie. Nem volt czipője. Nem tudott czipőt szerezni semmi módon. Talán pénze sem volt elegendő erre a drága ruházati czikkre, vagy nem ismerte a hivatalos retortákat, amelyeken át hozzá lehet jutni. Félt, hogy felmond neki az asszonya, aki elegáns betétes czipőben kopogott a konyhán, s félt, hogy a helyszerző nagyságos ur be sem engedi üzletébe. Mit csináljon egy cseléd czipő nélkül? A kisasszony czipő nélkül is kisasszony marad. De egy cseléd? Még jó, hogy a halál országába mezitláb járnak az emberek.

= **Zöld kenyér.** Nem a természettudomány körébe vág, hanem az élelmezés kérdését érinti. Persze német találmány, lipcsei buvár hozta fel az asztal alatti mélységből az asztal tetejére. A reczeptje kész. Végy ennyi és ennyi zöldséget, őröld meg, gyurd össze, porozd be bizonyos liszt nevezetü gabonatörmelékkel, s fogyaszd el jó étvágygyal. A kenyér, mert nem szabad másként nevezned e gyurmányt, jóizü, tápláló, kalóriája elsőrangu, jót tesz az idegeknek, ha kövér vagy, soványit, ha sovány vagy, hizlal. Sőt a szemednek is jó. Csak rá kell nézned, felüdülsz, mintha majálison volnál, mintha a virágos réteket járnád, vagy az erdő sürüje bólogatna fölötted. Csak egy nagy baja van. Az entente most már joggal állithatja, hogy a német a fübe harapott.

IRODALOM.

Lévay József.

Ujságiró, alispán, miniszteri fogalmazó, tanár és költő volt egy személyben: ez is csak a régi Magyarország nyugodt, epikus életében volt lehetséges. Utolsó tagja a szabadságharczot átélt nemzedéknek, megérte a hatvanhetes Magyarország kibontakozását és szétbomlását, egész világnézetével egy régi korban gyökerezve, amely letünt visszahozhatatlanul. A horácziusi életbölcselet, a világ zajától távol szemlélődve élvezni az élet csöndes örömeit, vig dal, piros bor, tiszta szerelem, fülemile, gyümölcsfa, rózsabimbó, a haza tradiczionális képe: ez a Lévay eszmeköre, egy borongó és mégis nyugalmas lelkü filozófusé, aki a világot egész életében a szülőfaluja ablakából nézte. Harmadrendü költő, de mint képviselője egy klasszikus költői nemzedék világnézetének, kulturtörténetileg jelentős az ő szerepe is: részese volt a kiegyezés utáni korszak szellemi előkészitésének és megalapozásának.

Két Lévay József van. Az egyik az abszolutizmus korának népies-hazafias költője, a másik a miskolczi remete, aki a huszadik század elején is még a negyvenes évek köntösében jelent meg néha, egy-egy ihlet ünnepén, a világ előtt. Megható ez a ragaszkodás a multhoz, a fiatalkori élmények ujraátélése az öregség napjaiban, mikor még ezerkilenczszázhétben is a betyáros »hetyke legény«-ről ir verset és a végén ezeket a szavakat tüzi oda hozzá bokrétának: »Nála van a szivem kulcsa, Arcza rózsa, neve Julcsa.« Nevét nem a *Muzsa bucsuja*, hanem a régebbi korszakból való három költeménye fogja föntartani: három versért érdemes egy életet a költészetnek áldozni. A *Babiloni vizeknél* az elnyomatás klasszikus allegóriái között foglal helyet, bár magában a czimében több erő van és több sejtetés, mint amit a költemény tényleg ki tud fejezni. A *Mikes*-ben is az elnyomott hazafiság kitörése a maradandó: nem a valódi Mikes portréja, hanem a költőé, aki a szabadság aktuális eszméjét és a haza fölszabadulásának vágyát fejezi ki, ami viszont beleolvad a Petőfi-kor és a magyar faji érzések sarkalatos hagyományába. A *Szüretünk* a legmelegebb valamennyi között: a magyar szüret rajzához és a családi érzések szavakba öntéséhez fölkészülten állott a Lévay muzsája.

Szelid, komplikálatlan, szinte szürkén egyforma mélabu rezeg végig a Lévay költészetén, hosszu életének mindössze négy kötetnyi versén. Kifejező ereje inkább retorizmus, semhogy aktiv és szuggesztiv hatásokra képes volna, fantáziája bágyadt, nyelve a prózaiság ösvényeiről nehezen lendül föl a magasba, metaforái hamar elsárgultak. Epigon költő maradt a kifejezésben, kihallhatólag a Vörösmarty, Bajza, Petőfi és Arany hangjából tevődik össze az ő zenéje.

A hideg szólamok és észszel kigondolt képek stilusa a forditásaiban megelevenül. Jellemző, hogy mit forditott:

Shakespeareet, Molièret, Senecát, Bérangert, Burnsöt. Ezek a fordítások éppugy beleilleszkednek a klasszikus költészet stilushagyományába, mint az eredetiek. Ez a stilushullám menti meg és viszi őket a maradandóságba.

Az utolsó »népies költő« szállott vele sirba és vele együtt a genre-kép, a tájleirás, a »mügond«, a heinei irónia, a bordal és a félmult igealakok: mind egészen a multé lesznek.

Zolnai Béla.

Ambrus Zoltán: A kém. Mikor France egyik kötetét leteszszük, rendszerint felsóhajtunk: milyen kár, hogy nekünk nincsen ily bájosan élvezetes, tisztán és derüsen bölcselkedő elbeszélőnk. Ilyenkor azonban elfelejtünk egy szerény, komoly magyar nevet: Ambrus Zoltánt. Utóbbi időben hallgatag volt az elbeszélő művészetek otthonában s nálunk oly könnyü a feledés, akár csak a máról-holnapra fakadt népszerüség. Ambrus Zoltán különben komoly, szerény, zajos sikerektől borzongó egyénisége miatt sohasem nyujtózkodott a népszerüség verőfényében, de megértő — talán nem is oly kisszámu — olvasói higgadt rajongással, tiszta, gyönyörködtető élvezettel lapozták köteteit és várták az ujabb irások érkezését. Most megjelent könyve néhány novellát tartalmaz csupán, de igy is szeretettel és örömmel veszszük a hallgatag, előkelő nevü és értékü férfiu megszólalását. Ezekben a novellákban Ambrus nyugodt, meleg kedélye, tiszta, megnyugtató világnézete, szilárd magassága, finom, értékes elbeszélő modora, a szépnek, a szellemnek, a fenséges művészetnek keresése épugy érvényre jut, mint kis tanulmányaiban és nagy regényeiben. Lelkek redői közt kutat, gondolkozásokat taglal, érzéseket bonczolgat biztos, nyugodt, de azért jóságos kézzel. Egyik elbeszélésében egy jámbor, ügyetlen öregasszony felakasztását regéli el az 1870-es franczia-német háboruban és ebbe a köznapi, szinte lényegtelen történetbe mélyiti, süriti össze a háboru iszonyu igazságtalanságát. Egy másik novellájában a hitetlenség ellen harczoló tudós püspök és a bájos, egyszerü gondolkozásu kis leány megkapó, groteszk eszmeharczát adja, mely mély perspektivájával, kitünő megfigyeléseivel és üde kedvességével talán a kötet legsikerültebb darabja. Azután történelmi témákhoz nyul: De Foe nyomorgásához, Gambetta ravaszságához s mindenütt hiven, finom, müvészi tárgyilagossággal illeszkedik az eleven személyek gondolatvilágába, a kor belső életébe. Az értékes kötet *Divéky* czimlapjával az *Athenaeum* kiadásában jelent meg.

ZENE.

Gounod.

Száz éve, hogy megszületett és majdnem ötven, hogy Margueritte érzelmes történetét először játszották a Theâtre lyrique szinén: revideálhatnók a jelzőket, amelyekkel Károly Ferencz, egykor egyházi karnagy, sőt majdnem szerzetes, a legnépszerübb franczia szinpadi zeneszerző és Madame Viardot-Garcia kedvenczének nevét félszázad folyamán a müitélők diszitették. A jelzők, sőt az értékelés revideálásáról azonban lemondhatunk, a müvész élettörténete számos olyan tényt tartalmaz, amelyek teljesen indokolják az elmult kartársak bőkezüségét, amelylyel Gounod mestert a halhatatlanságra való igérvényekkel elárasztották. Mint ifju megnyerte a római dijat, nem lehet kétséges tehát, hogy valóban jeles ifju volt. E dijat ugyanis, noha állami, noha jury dönt odaitéltetése felől és noha jórészt tanárokból áll e jury, mégis, csodálatosképen rendszerint azok kapják, akik valóban érdemesek rá és a legjelentékenyebb franczia zeneszerzők majdnem mind meg is kapták, beszédes tanuságaként ama ténynek, hogy a juryk és a dijak, valamint a tehetségtelenség és a protekczió között az összefüggés nem szükségképen kölcsönös és egyértelmü Franczia ország ban. Rómában és azután is, áhitattal, sőt rajongva tanulmányozta Gounod az egyházi zenét, ami nemcsak amellett bizonyit, hogy komoly ifju volt, hanem amellett is, hogy a »nagy« müvészet iránt is volt érzéke, a legnagyobb, a vallásos érzelmekre is rezonált a lelke. Emberi és férfiui kiválóságát viszont, azt hiszem, méltán vélelmezhetjük abból a tényből, hogy az isteni Viardot-Garcia (a Malibran huga, akiről Liszt azt mondotta, hogy leánytanitványai közül a legkülönb és aki játszi könnyedséggel énekelte, mezzoszoprán létére, a cadence du diablet, Tartini szonátája végén), e csodálatraméltó hölgy figyelme ráirányult. Végül: azt hiszszük, nem lényegtelen mozzanat életrajzában az sem, hogy élete alkonyán éppen olyan sikerült müvet tudott teremteni, a Romeo et Juliette-et, mint élte delén, más szóval: boldog fiatalság, hóditó férfikor után termékeny öregség következett. Rendkivüli népszerüségét Gounod Margueritte czimü operájának köszönheti, amelyet Faust czimmel játszanak az egész világon, elég helytelenül. E dalmünek ugyanis vajmi kevés köze van Goethe János Farkas valóságos titkos tanácsos és államminiszter ur komor és döbbenetes tragédiájához. E franczia opera, néhány lényegtelen hókusz-pókusztól eltekintve: édes és fájdalmasan szép szerelmi történet, semmi több. Faust: lirai tenorista, ki az előjátékban hosszu ősz szakállt ragasztott fel, de csak tréfából, Mephistopheles egy vörösgalléros, antiklerikális, boulevardier és Margueritte ábrándos és érzéki katholika, forró és szüzi koloraturénekesnő, egészen: franczia. Ami tranzczendens, metafizikai és démoni a német drámai költeményben van, azt a franczia librettisták szerencsés kézzel elhagyták, vagy, ha izelitőül megtartották, dekorativ elem gyanánt használták fel. Margaréta szerelme viszont ugy virul és illatozik e dalmüben, mint a hársfa májusban. Elkábit és elszomorit, mert ifjuságunkra emlékeztet az édes és tiszta, cseppet sem perverzus, az ifjukor forró és egészséges vágyakozásával átfütött melódiákból szőtt zene, a gyöngéd és érzelmes és tavaszi szinekben pompázó dallamok kifogyhatatlan gazdagsága, boldog önkivülete és mákonyos melankóliája. Az első szerelem zenéje ez, olyan romlatlan és mégis mámoritó, mint Pál és Virginia története. Ha tovább esetleg nem is: az első szerelemig majd minden polgári ifju elérkezik és ezért teljesen érthető, a franczia Faust minden más dalmüvet, sőt a német drámai költeményt is elhomályositó népszerüsége; a találkozás, a keringő, a kerti jelenet lirája az élet legszebb perczeinek emlékét idézi fel a hallgatókban. A kortársak a mesterség, a technika szuverénjét is tisztelték Gounodban, a huszadik század fiaitól azonban nem követelhetjük, hogy hozzá iratkozzanak be iskolába, a kifejezés eszközei és módjai ma már egészen mások és Gounod arzenálja szegényesnek tetszik. Kétségtelen azonban, hogy ő e — mai szemmel tekintve — kis eszközökkel nagyobb hatást tudott elérni (gondoljunk a templomi jelenetre!), mint az uj zeneszerzők a százkaru orkeszterrel és hogy mindent el tudott mondani, meg tudott érzékiteni, amit akart. Gounod nemcsak a szinpadi zene lirikusai között az elsők egyike, hanem — és ez is, e két, látszólag ellentétes tulajdonság találkozása, geniejében is sajátosan franczia — humorának ereje is ellenállhatatlan. A Margueritte és a Romeo et Juliette mellett mi müvei közül leginkább a Le médecin malgré lui-t szeretjük, e finom és ragyogó, elmés és elegáns Molière-operát, amelyet legutóbb, néhány évvel ezelőtt, Gregor inszczenált még Berlinben rendkivüli sikerrel. Zádor Dezső, kinek a repriz sikerében nem kis része volt, megajándékozhatná Gounod születésének századik esztendejében a pesti közönséget e kis chef d'oeuvre szinrehozatalával, a siker itt sem maradna el, az

antik még mindig divatos Pesten és Gounod a régi franczia mesterek stilusát e zenés bohózatban elbüvölő kellemmel és csinnal keveri a saját, nem kevéssé választékos muzsikájával. f. gy.

KÖZGAZDASÁG.

Rosenberg Ármin magyar nemessége. A király Rosenberg Árminnak, a Neuschlosz-féle nasiczi tanningyár és gőzfürész r.-t. alelnök-vezérigazgatójának, a magyar ipar fellenditése körül szerzett érdemei elismeréséül a maga és törvényes utódai számára a magyar nemességet adományozta »gjurgjenováczi« előnévvel. Rosenberg Ármin közgazdasági pályája szorosan hozzákapcsolódik a Neuschlosz-féle nasiczi tanningyár és gőzfürész r.-t. fejlődéséhez. Ezenkivül mint a Fakereskedők és Faiparosok Országos Egyesületének évek hosszu sora óta alelnöke, nagyban hozzájárult az ország fatermelésének és faiparának helyes irányitásához. Mint a Lomási Erdőipar r.-t. alelnöke, a magyar és horvátországi faértékesitő hivatalok különböző bizottságának, az országos átmenetgazdasági tanácsnak, a Gyáriparosok Országos Szövetsége és a Vegyészeti Gyárosok Országos Szövetsége vezetőségeinek tagja, mint a Cserzőkivonat r.-t. és a Vuka erdőkitermelési r.-t. alelnöke, a Hazai Bank r.-t. igazgatósági tagja sikerrel szolgálta a magyar közgazdaság érdekeit.

A Hungária Általános Biztositó rt. junius 28-án tartotta hatodik rendes közgyülését. A dij- és illetékbevételek 1917-ben 11,131.000 koronát tettek ki, az előző évvel szemben 3,080.100 koronával emelkedtek. Károkért a társaság kifizetett és tartalékba helyezett 3,618.558 koronát. A tartalékok és biztossági alapok 1917 végével 26,631.074 koronára emelkedtek. Az üzletév tiszta nyeresége 43.829 korona. A közgyülést követő igazgatósági ülésen a társaság elnökévé *Fejérváry* Imre bárót, alelnökévé *Székely* Ferencz udvari tanácsost ujból megválasztották.

HETI POSTA.

Elk. 1. Nem. 2. Igen. 3. Igen. 4. Igen. 5. Üdv!

D. J. és A. *Sátoraljа-Ujhely.* Oblomov = Nagy Frigyes; Junior = Szende Pál; —y, —say, —yn = Irsay István, Tövis = Rózsa Miklós, Sn = Sebestyén Károly.

K. F. *Budapest.* Majd válogatunk belőlük.

Bizalmas. Bizalmasan megsugjuk, de ne mondja meg senkinek: teljes bizalmatlansággal vagyunk tehetsége iránt.

K. B. *Huszt.* Küldje csak oda, ahova eddig küldte. Mi nem vagyunk irigyek s főként: nem konkurrálunk.

M. Z. *Nagyvárad.* Ha már kinyomatta egy örökbecsü könyvben, minek önnek az efemer dicsőség?

H. E. *Nyiregyháza.* Intelligens dolgok, de formamüvészet dolgában bizony még gyengécskék!

Régi csudák. A régi csudák meghaltak, most már uj csudákat szeretnénk látni. Az öné nem az.

Meglepetés. Bennünket is meglepett a »Meglepetés« és most mi is szolgálunk egy meglepetéssel: nem közöljük.

A költő meghalt. Szép, szép, de hát akkor miért akarja föltámasztani A Hét-ben?

Nem közölhetők. Daliás idők. Csángó falu. Köd előttem. Siralomház. Árnyak a falon. Innominata. Mimi a rendőrségen. Pusztán. Szél. Akácz. Reggel. Háboru-gálya. Vágy. (Proletárember dala.) Patkány Ferkó. Eveline násza. Égi posta. Vágy. Béke-nyitány. Kerestelek. Balga lányok. Damaszt. Két leány álma. Délszaki növények. Vágyfuvolák. Soha. Ezer lélek. Gondok. Sötétség. Vihar. Jóslat.

Kiadótulajdonos és főszerkesztő: KISS JÓZSEF.
Felelős szerkesztő: RÓZSA MIKLÓS.

JEGYEZZÜNK HADIKÖLCSÖNT
mert ezzel siettetjük a győzelmes békét!

Pannonia-szálloda
Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.
A Nemzeti Szinház mellett.

Emésztést elősegitő a nyálkoldó savkőzömbösitő
MATTONI
GIESSHÜBLER
TISZTA TERMÉSZETES ALKALIÁS SAVANYUVIZE.

Külföldi parfümök
Ajánlok **LEGFINOMABB PARFÜMÖKET dekánként:** Chevalier d'Orsay, Quelque fleurs, Ambra Antique, Batschari, Lorigan 10.— K. Rózsa bonafide, Hygiea Chypre, Thule, Vademecum, Serenissima, Kairói mákvirág, Ibolya, Ideal, Khasana, Isola bella, Lorna, Buvardia, Orgona, Gyöngyvirág, Akacia, Orchidea parfümöt 6.— K-ért dekánként utánvéttel. — Gyártelep: **HYVÁRJON & COMP.** Egyedüli szétküldési hely **GROSS ANTAL** kiviteli háza **Budapest, VIII., József-körut 23. szám.**

FEST ▫ ▫ **VARGA** ▫ TISZTIT
BELVÁROSI KELMEFESTŐ ÉS VEGYTISZTITO
IV., KAMMERMAYER-U. 1. BOLT 25.
GYÁR: VIII., JÓZSEF-UTCZA 6. SZ.
Mintafestés.
Gyászfestés 10 óra alatt kész. Vidékről küldött megbizások gyorsan és pontosan intéztetnek el.

Hirdetmény.

Az államkincstár tulajdonát képező gyógyfürdők közül a *folyó évben a következő gyógyfürdők* az alábbi időpontokban állanak a fürdőközönség rendelkezésére:

Herkulesfürdő, kénes és sósfürdő (Krassó-Szörény vm.) *május 1-től szeptember 30-ig.* Főidény: julius—augusztus. Egyes szállók egész évben nyitva.

Vizakna, sósgyógyfürdő (Alsó-Fehér vm.) *május 15-től szeptember 15-éig.* Főidény: junius 16-tól augusztus 15-éig.

Fenyőháza, havasalji gyógyhely és nyaralótelep (Liptó vm.) *május 16-tól szeptember végéig.* Főidény: julius—augusztus.

Tátralomnicz, magaslati gyógyhely és nyaralótelep (Szepes vm.) *május 25-től szeptember végéig.*

Szentiványi Csorba-tó, magaslati gyógyhely (Liptó vm.) *május 25-től szeptember végéig.*

Zárva maradnak további intézkedésig a következő állami fürdők:

Koronahegyfürdő, kénes gyógyfürdő (Szepes vm.).
Ránkfüred, gyógyfürdő (Abauj-Torna vm.).
Radnaborberek, fürdő (Beszterczе-Naszód vm.).

A megnyitott állami fürdőkben csakis *pensiorendszer szerint* lehet étkezni, melynek ára hivatalból lehetőleg mérsékelten lesz megállapitva.

Bővebb *felvilágositást nyujtanak* Herkulesfürdőre nézve az ottani m. kir. fürdőigazgatóság, Vizaknára és Fenyőházára nézve az illető m. kir. fürdőfelügyelőségek, Tátralomniczra és Szentiványi Csorba-tóra nézve az ottani fürdőigazgatóságok.

Budapest, 1918 május hó.

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

Budapest, 1918. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.